

Ihfa pamahziſchana

preelſch

ſlohlmeiſtereem, . . .

tas

ſaweem ſlohlas-behrneem

gribb mahziht,

dohmâs ko isrehkinahz;

ſaraktſita

no

Zaunas Peebalgas Mahzitaja,

E. E. Napierſky.

Telgamâ,

rahkâs ſpeeka vee D. W. Steffenhagen un dehta,

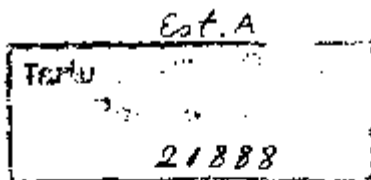
1822.

Ist zu drucken erlaubt,

unter der Bedingung, daß nach Erscheinung, vor der Vertheilung dieser Schrift, zwei Exemplare für die öffentliche Kaiserliche Bibliothek, ein Exemplar für das Ministerium der geistlichen Angelegenheiten und der Volksaufklärung, ein Exemplar für die Kaiserliche Akademie der Wissenschaften, ein Exemplar für die geistliche Akademie, ein Exemplar für die Kaiserliche Universität Altd. und ein Exemplar für die Censurbehörde der Kaiserlichen Universität Dorpat an diese Censurbehörde eingesendet werden.

Dorpat,
den 10ten April 1822.

Collegienrath Dr. H. L. Vochlendorff,
Censur.

143158020

Stkatrs prahtigs zilweks sima, ka rehkinaschana labba un waijadsiga leeta irr. Yee wiffceem laizigeem darbeem mums tabs waijaga, lai muhsu darbi labbi ischkirrah; un wišunairak pee pirkšchanas un pahrdohšchanas, yee dascheem mahjas-darbeem, un pehz labbakas šatikschanas ar zitteem arweem fas ja isrehkina. Tee, fas nu neproht rehkinah, eeksch tahdahm leetahm drihs warr tapt peewilti woi arr' paschi peewillahs. Tapch; tad šohlās ar behrneem gau labbi ja darbojahs, lai tee mahjahs rehkinah; un tas daschdeen noteek tā, ka tohs rehkenimus us papibru woi tahpeli šarakša un behrnus leek rehkinah ar rakštitahm šimehm jeb žiperehm. Tur tad wišs rehkenišch gaischi preešch azzin šahm. Bet ne ween tā us tahpeles un ar rakštitahm šimehm mehš warram rehkinah; ta rehkinaschana arr dehmas jeb no galwas warr notikt, tā ka ne tahdas šimes'us papibra woi tahpeles ne šarakša, bet wišsu rehkenimu prahtā šaxemm un tohs waijadsigans šaischlus dohmās ween woi šakeek woi atnemm woi rešma woi dalla. Šas nu irr eeraddees, wišadus rehkenimus tā no gahwas jeb dohmās isrehkinah, tas ar šawu rehkinaschana drihsak gallā tiks, ne tā tas, kam wehl waijaga us tahpeles noskreet, ka ar rakštu šimehm šo isrehkinatu. Daud; weetas mums arr tabs leetas naw tuhliht pee roškas, ar šawu rehkenimu šarakšibr; un wišunairak šohpmanneem un jenneefceem, fas ar pirkšchanu un pahrdohšchanu darbojahs, ta buhs waijadsiga, glihta leeta,

Kad tee tuhliht fawâs dohmâs warr isdibbinahht fšaidri
 un riktigi, žif winneem peenahkâhs par fawahim prez-
 zehim prassihht un fanemt woi fohliht un makšahht. Kas
 to labbi irr ismahzijeēs, tas pee drihsuna wiffas wai-
 jadšibas fšaidri warr isrehknaht; un tahdu tif drihs ne
 warr peemilt. Tapehz ta labba, derriga lecta, kad jau
 fšohlâs behrniaus mahza un raddina, dohmâs ween
 rehknahht; un gohdigeem fšohlneistereem tad arr par
 to buhs jagahda, un tahda galwas-rehkinašchana naw
 ja pamett, bet jo wairaf ja usnemim un ar wiffu us-
 zihhibu ja raddina. No ta buhs fehš labbums: ka
 behrni zaur tahdu galwas-rehkinašchani paliks par
 derrigeem rehknatajeem; tee, dohmâs fo rehknadami,
 wiffu, kas pee isrehkinašchanas jaleef wehrâ, labbat'
 apdohmahs, un zaur to wiffus rehkenimus wairaf ar
 sinu fanemš un prattihš; tee labbat' immahš palihdje-
 teēs pee wiffadahht rehkninašchadahht, un mahzehš wif-
 fas fawâs waijadšibas glihti un drihs isrehknaht. —
 Šeh nu mehš fšohlneistereem ihšu pamahzišchani grib-
 bam doht par to, kâ behrni ja mahza, fo dohmâs is-
 rehknahht. Bet wirns mehš no tahim daschahim rehki-
 našchanas wihschim runnagam, munš waijaga ferwischki
 wehl kahdas mahzibas un labbas sinas doht, kas
 fšohlneistereem pee tahdas galwas-rehkinašchanas ja
 leef lahgâ.

1) Ar wiffieem behrneem to galwas-rehkinašchani
 warr usfahht. Wan žitteem wairaf faprašchanas un
 gaischaks prahtš irr; tee tad arr drihsaf un weeglafi
 mahzahš, fawâs dohmâs fo isrehknaht. Bet ja tif
 prahtigi behrnus pamahza un ar lehnibu teem tahš
 rehkninašchanas-mahzibas isštabsta, tad arr' wiffi to
 warrehs eemahziteēs. Ilt tapehz ta labba lecta buhtu,
 kad arr' walšs-fšohlâs, kur wiffadi behrni un leelaks
 pulšs behrni irr, jau fahhtu teem behrneem mahziht
 fo no galwas isrehknaht; un nē basmizas-fšohlâs ween,

fur tiklai mas behrni un daschdeen turrigu saimineeku behrni ween nahf. Jo rakstischanas turklaht ne waijaga; un arr' teem, kas ne kad warr mahzitees rakstihf, labbums buhs leels, kad suna fawas waijadsiwas no galwas rehfinahf; un to warr mahziht ikweenam behrni nam, kas tik proht skaitihf. Bet kad nu rehfinaschonu daschdeen walssis skohlās wehl ne usnem, bet basnizās-skohlās ween, tad par atweegloschonu buhs, kad behrni jau druszin mahzijuschees us tahpeles rehfinahf; un dands reis arr par labbu buhs, kad to, fo jau dohnās isrehfinaja, arr wehl pehz us tahpeles sarakha. Tapchz tad skohlmeistereem waijaga reih mahziht saweem skohlās-behrneem tik labbi no galwas rehfinahf, fā us tahpeles; tad ween behrni dabuhš to ihstu skaidru sinu no rehfinaschanas.

2) Kad behrneem fo gribb doht, lai no galwas isrehfina, tad waijaga, fa to winneem skaidri isstahsta, tā fa winni to tuhliht un pareisi warr sawrast. Kad us tahpeles rehfina, fur skohlmeistere to rehfeninu patš usraksta, tad warr buht, fa skohlās-behrns brishscham pehz eeraddunna to pareisi isrehfina, patš wehl skaidri ne saqudrodams tahš rehfinaschanas sinu; bet kad dohnās fo gribb isrehfinahf, tad tas tā ne warr notift, bet tur waijaga skaidras sawraschanas: jo tad ween, kad behrns to labbi sawehds uu ar sinu sanemm, rehfinaschana tam labbi warr isweiktees. Kad tu tapchz sawns behrnus gribbi padarriht par labbeem galwas-rehfinatajeem, tad mahzi winneem wissu lehni un skaidri; tohs rehfeninus, fo winneem buhs isrehfinahf, stahsti winneem tā, fa winni tuhliht labbi suna, fo tur winneem buhs isqudroht; peeefakki arweenu pee teem skaiticem kahdu wehrtibu, leez' arr pabrishscham kahdus stahstus turklaht, lai tad behrneem ta leeta jo wairak paleek peeminnā — fakkohf: ne fakk wiss: zif irr 12 reij 12; bet labbaki: Saimneeze gahje bohdas

un fapirke 12 dutšhus pohgu; jif gabbali winnai buhs? — Tä behrui arr noprattibš, wišadas waijadfibas, kas laizigā dšhwibā gaddahš, rehkenindš falift, un mahzisees weeglinam wišadus mehrus, swarrus un tā jo prohjan. — Gefahz' ar glušchi mašcem rehkenineem un pehz dohd' leelafus un gruhfafus, tā ka mehs to sdi pamahzisehana tero lufkotim peerahdiht; bet tohs wišai leelus un gruhfus, gartus rehkeninus, kas ar dandš un leeleem škaitcem ja rehkina, labbaš rakši uš tahpeles un tur išrehkina, ka behrneem no teem leeleem šfaischkeem prahtš ne tohp šajaufts un tee drihš ne apnihft.

3) Behrneem, kas šawas dohmās šo gribb išrehkinaht, nu waijaga, tohs šfaischfus, šo šohlmeišfers teem peefakka, labbi prahtā šancem un prahtā paturreht. Tapehz ja lufko, ka tee rahmi un apdohmigi šlaufahš. — Šad tee jau uš tahpeles maht rehkinaht, tad lai tee prahtā nemmahš, it ka winnu preekšhā tahpele šahwetu, fur taš rehkeninjeh ušrafšihš, un uš šo tee pašchi tahš waijadšigās žibweres gribb rakšihš; tad winneem tā rehkinafšana weeglaki ces. Un no eefahkuma wei pee leelafecem rehkenineem šohlmeišfers arr' tohs waijadšigūs škaitlus uš šahdu tahpeli warretu rakšihš, uš šo škattidamees, behrni weeglaki šawu rehkeninu beigs.

4) Šad behrneem šo buhs išrehkinaht, tad teem papreekšhu labbi waijaga šimmaht šo šimau un mahzibu, pehz šo taš ja padarra; tapehz šo papreekšhu ar wišiu škaidribu waijaga iššahšlibt un mahziht; un tad pehz tahš ihpašhus rehkeninus behrneem deht. Šad šhee un tohs išrehkinajušchi, tad lai ne peeteef ar šo, ka ween šakka; pareiši, woi: nepareiši! bet lai tad arr teem, kas nepareiši rehkinajušchi, peerahda, šapehz šo nepareiši darrija; un tā tad pareiši ja rehkina. Šad behrui gudri palifs no šawas rehkinafšanas.

Nu mehš peclikšim ihpaščas mahzibas par tahm dajchahm rehkinaschanas = wišjehm. Tur muuš pa-
preešchu ja peemim, ka behrnem jau wajaga simaht
to žiperu = mahzibu, jeb ka wajaga prašt wištadus
štaitlus tihri un štairi išfazziht. Winncem wajaga
simaht to dajchadu wehrtibu to weenkahršchu žiperu,
definitneefu, simtneefu u. t. j. pr., ka wimi tohs ne
jauz. Kad mašcem behrnem to grībš cemahziht, tad
to, tihri špeklejoht, warr darriht, kad naudas = gab-
balus wei almintiaus wei labdus grandiaus noškaita
pa defniteem simteem u. t. j. pr., un tohs noškaitiš
pulkus dajchadi šateek. Bet kad gahwas = rehkinascha-
nai labdšigi buhs nosikt, tad nemin' labbak labdus behr-
nus, kas jau žiperes pareisi pasihst un wištadus štait-
lus, to preešchraškta, pareisi mahš išfazziht.

No šohpāškaitišchanas.

No cešahkuma dohd' behrnem tilkai mašus ween-
fahršchus štairškus šaškaitiht, tā tā 4 un 1; 3 un 2;
3 un 3 u. t. j. pr. Pehz labbakas šapraschanas lai behrni
arr pašči šateškina wei šarakšta tahdu rehkeninu:

1 un 1	1pr	2.	2 un 8	1er	10.	5 un 5	1rr	10.
1 — 2	—	3.	2 — 9	—	11.	5 — 6	—	11.
1 — 3	—	4.	3 — 3	—	6.	5 — 7	—	12.
1 — 4	—	5.	3 — 4	—	7.	5 — 8	—	13.
1 — 5	—	6.	3 — 5	—	8.	5 — 9	—	14.
1 — 6	—	7.	3 — 6	—	9.	6 — 6	—	12.
1 — 7	—	8.	3 — 7	—	10.	6 — 7	—	13.
1 — 8	—	9.	3 — 8	—	11.	6 — 8	—	14.
1 — 9	—	10.	3 — 9	—	12.	6 — 9	—	15.
2 — 2	—	4.	4 — 4	—	8.	7 — 7	—	14.
2 — 3	—	5.	4 — 5	—	9.	7 — 8	—	15.
2 — 4	—	6.	4 — 6	—	10.	7 — 9	—	16.
2 — 5	—	7.	4 — 7	—	11.	8 — 8	—	16.
2 — 6	—	8.	4 — 8	—	12.	8 — 9	—	17.
2 — 7	—	9.	4 — 9	—	13.	9 — 9	—	18.

No ſcha reſhenima bebrnuš waijaga jautabt miſtru
 miſtram; un tad winni tā wiſadus weenkahrſchuš
 ſkaituš labbi proht kōhpā ſkaitiht pa dīweem, tad tu
 winneem weenu dīwkahrſchu ſkaitli ar weenu weenkahr-
 ſchu warri doht ſalikt; ſalkoht 29 un 5. Kad winni
 nu tur 9 un 5 ſaleef, un dabbu 14, tad tikkai waijaga
 labbi peerahdiht, ka 4 irr weenkahrſcha zihpere un 1
 irr deſinitneekš, kaš art pee zittecin deſinitneekcem irr
 jaleef, prohti pee teem 2; tad iſnahš 3 deſinitneeki un
 4 par weenkahrſchu zihperi jeb 34. Pee wiſſeem daudj-
 kahrſcheem ſkaitcem to ween waijaga labbi peeminneht,
 ka tašs weenkahrſchaš zihperes pee weenkahrſchahm
 ween, deſinitneekuš pee deſinitneekcem, ſintneekuš pee
 ſintneekcem buhš likt un tā jo pr.; jo tašs zihperes ne
 waijaga jautt, bet peh; ſarwaš wehrtibaš labbi ſarwā
 weeta likt. Tur nu ja leef lahqā, ka, daudkahrſchuš
 ſkaitkūš kōhpā ſkaitoht, ar deſinitneekcem wei ſint-
 neekcem ja ſahl, nu peh; tašs weenkahrſchaš zihperes
 ja leef ſlaht. Kad ja ſaleef 46 un 13, tad waijaga
 pee 46 wehl 1 deſinitneeku peelikt, tad buhš 56 un nu
 wehl 3 ſlaht, tad irr 59; moi kad buhš ſalikt 163 un
 512, tad pee 163 wehl 500 jaleef, tur iſnahš 663;
 nu wehl 10 ſlaht, tad irr 673; tur atkal 2 peeleež,
 tad wiſš iſtaifa kōhpā 675. — Ja nu gaddahš, ka,
 tašs weenaš wehrtibaš zihperes ſaleefoht, wairak nē
 9 iſnahš, tad waijaga peerahdiht, ka tohš deſinit-
 neekuš, kaš tur iſnahš, buhš peelikt pee tahm nahfo-
 ſchahm augſtakāš wehrtibaš zihperelun. Labbaki to
 luhkofim pee lahdā ihpaſcha reſhenima: Kad ja ſaleef
 58 un 46; tad 58 un 46 iſtaifa kōhpā 93; turſlaht
 wehl 6, tad parwiſſam buhš 104. Kad nu gribb ſa-
 likt 439 un 695, tad lai kōhpā ſkaita 439 un 600,
 tad dabbuš 1039; nu leež 90 ſlaht, tad tew buhš
 1129, un tur wehl 5 ja peeſſaita, tad parwiſſam buhš
 1134. — Tur nu labba ſohlmeiſtera darbš buhš, ka

winsch saweem behrneem pehz wißas skaidrißas rahda, fa tahs weenas wehrißas zjöpereß weenahdi ja faleef.

Kad nu pa diri skaitleem labbi mahf falift, tad arr trißs, ischetruß un wairaß skaischkuß warri doht kohpä skaitibt, fur tiklai papreckschu diruß waijaga falift, tad treschu, zettortu peclift. Sakkoht: Zilweks staddija ahbelu-kohkus sawä dahrä, pirnä gaddä 8, ohträ 5, treschä 9, zettortä 4; zif winsch parwißam fastahdijis? Tad lai nu faleef 8 un 5, tas istaisa 13; tad pececy 9, fur isnahf 22, nu wehl 4 klast; tad buhs parwißam 26. — Ze arr warr noszzyht kahdus trißs, ischetruß skaischkuß, un pee ikkatra no teem tif pat daudi buhs peclift, prohti: tu behrneem sakki tohs trißs skaischkuß 7, 5, 9, lai nu wißsi pee ikkatra 3 peceef: tas isnahf 10, 8, 12. Tad tu arr warr prassht: zif tee parwißam kohpä istaisa? un tä wehl dasch-daschadi tohs skaituß warr mißsteleht.

Precliftin nu wehl kahdus rehkeniuß pehz lausi-schanaß:

1. Säunnecks rudßus bij iskußlis; no tihruna 47 pub-rus, no schluttehu 13, no wezzas meßha semmes 15; zif puhri rudhu parwißam wißma flehti buhs?
2. Müßchas-kungs litte fastaitiht rudhu gubbas; tad atraddehs müßchas-tihrunä 120, pee lohpu-müßchas 93, no lihduma-meßfajus 41, no wezzas meßha-semmes 28; zif ur parwißam gubbu bija?
3. Trißs kuptschä skaitija sawu naudu, tad weenam bija 407, ohtram 383, trescham 275 rubli; zif wißecem trin kohpä bija?
4. Wehweriß audekli bij audis, weenu gabbalu no 56 ohleßfin, ohtru no 37, treschu no 25, zettortu no 63 ohleßfin; zif ohleßchu schis parwißam audis?
5. Trißs zilweki, frohga seddedami, keelijahß ar sawu baggatibu; pirmais jazyja: man irr 5 dal-

deri; obtrais: man 3 dalteri wairak nê te-
wân; treschais: man irr tik dauds fâ juns
abbeem kohpâ. Zif nu gan wissu treiju bagga-
tiba istaisija?

6. Tschetri zihwêki bija schkuchtes; weenam lifke braukt
5 juhdsjes un tad to atlaide; obtram wehl 3 juhdsjes
tahlaki bij ja brauz, kunchr atlaide; treschu wehl
paturreja 4 juhdsjes tahlaki ne fâ otru; nu zettor-
tam wehl 5 juhdsjes tahlaki bij ja brauz nê tre-
scham; zif garfch nu scha zettorta zelsch bija? nu
zif juhdsjes jemnes wiñu tschetri kohpâ bij no-
braufuschî?

No atnemšanas.

Schê nu assal waijaga eesahkt ar masakeem, ween-
fahrtscheem skaitkeem, ko zittu no zitta atnemun: 3 no 5;
2 no 4; 5 no 8 u. t. j. pr. Par labbatu saprascham
behni warr apreshinaht tabdu rehkenim:

9 no 9 paleet 0.	2 no 8 paleet 6.	5 no 5 paleet 0.
8 — 9 — 1.	1 — 8 — 7.	4 — 5 — 1.
7 — 9 — 2.	7 — 7 — 0.	3 — 5 — 2.
6 — 9 — 3.	6 — 7 — 1.	2 — 5 — 3.
5 — 9 — 4.	5 — 7 — 2.	1 — 5 — 4.
4 — 9 — 5.	4 — 7 — 3.	4 — 4 — 0.
3 — 9 — 6.	3 — 7 — 4.	3 — 4 — 1.
2 — 9 — 7.	2 — 7 — 5.	2 — 4 — 2.
1 — 9 — 8.	1 — 7 — 6.	1 — 4 — 3.
8 — 8 — 0.	6 — 6 — 0.	3 — 3 — 0.
7 — 8 — 1.	5 — 6 — 1.	2 — 3 — 1.
6 — 8 — 2.	4 — 6 — 2.	1 — 3 — 2.
5 — 8 — 3.	3 — 6 — 3.	2 — 2 — 0.
4 — 8 — 4.	2 — 6 — 4.	1 — 2 — 1.
3 — 8 — 5.	1 — 6 — 5.	1 — 1 — 0.

Kad s'cho rehkeninn, s'churp un turp jantajoh, labbi
 eemahja, tad behrni eeraddisees, weentahrschus skait-
 lns schighuna zitta no zitta atnent; un tad jau warr
 doht weentahrschu skaischku no diwlahrscha atnent, ta
 ka 4 no 26. Tur gan tubliht jawrautis, ka 4 no 6
 atnenti, dohd par atleeku 2; bet tee d'wi desmitneeki,
 kas pee 6 wehl bija, paleek tahdi ka bijuschi; un ta-
 peh; wijs paleeks irr 22. Bet kad un tas weentahr-
 schis skaischis, fo buhs atnent, leelaks irr wahr to
 weentahrschu zihperi eeksch ta skaischka, no ka buhs
 atnent, ta ka 9 no 26; tad wajjaga labbi skaidri rah-
 diht, ka tur 9 no 6 ne warr atnent, un ka tapeh; no
 teem 20 weena desmits irr ja aismennahs, un no tahs
 9 ja atnemm un pee ta paleezina (1) wehl 6 ja peeleek,
 ta ka nu teek 7, un ka desmitneeku weeta tif 1 ween irr
 ja raksta woi ja salka; un tapeh; isnahk weena desmits
 un septini jeb 17. Tahdu rehkinaschamu labbi wajjaga
 eemahjih ar daschadu jantaschamu un isstahstischamu:
 8 no 11? (Tur atnemm' 8 no 10, tad paleek 2 un
 to pahri palikkuschu 1 leez' skait, tad tew buhs 3 par
 atleeku); 7 no 15; 5 no 14; 8 no 22; 9 no 35
 un ta jo pr. — Nu tu arr jau warri doht diwlahrschus
 skaischkus no diwlahrscheem atnent: 23 no 48. To
 nu diwejadi warr isrehkinahk:

1. Atnemm' weentahrschas' zihperes no weentahr-
 schahm (3 no 8 paleek 5) un desmitneekus no
 desmitneekuum (2 no 4 paleek 2) un saleez' tohs
 paleekus atkal pareisi farwa weeta: tad tew schè
 buhs 25.
2. Woi skaiti no 23 libds 48, un zil ta buhs sa-
 skaitijis, to isalki par to pateesu paleeku, prohti:
 no 23 libds 33 tew 10 ja skaita, libds 43 atkal
 10, un ar teem pirmajeem 10 kohpa, 20; bet no
 43 libds 48 wehl 5 ja skaita; tad parwissam is-
 nahk attri 25.

Bet kad nu vee birnfahrſcheem woi trihsfahrſcheem flaiſchleem qaddahs, ka waijaga aiſnemees (ta ka 38 no 72, fur 8 no 2 bes aiſnemſchanas ne warr atneent): tad tif pareiti ja luhko, ka to ne aiſnirſi, ka aiſnehmeſ 10, un ka zihperes ſawa prahta ne ſahſt jauja. Zo kad 38 no 72 grihb atneent, tad no 70 irr ja aiſnemnahs 10, no ſheem 8 ja atneem, tad paleef 2 un pee teem wehl tee 2 ja leef flahſt, kas pee 70 bija, tad buhs 4 par weenfahrfchu zihperi; bet nu 30 wairs nauw no 70, bet no 60 ja atneem, tad atleef 30 un pawiffam 34. Zeb obtradi: Kad grihb flaitiht no 38 lihds 72, tad flaiti no 38 lihds 68, tad tew buhs 30, bet no 68 lihds 72 wehl 4 ja peefkaiſa, tad irr 34.

Kas nu wiſſadi irr cemahzjees, birnfahrfchus flaiſchfus atneent, tas iunahs arr, ka trihsfahrſchi un leelafi flaiſchti ja atneem. — Zif flohtmeiſteram peenahfahs, ſawus behruus daſchadi raddinaht. Lai wiini kopya flaita daſchadus flaitlus lihds 100; tad lai atfal atneem 9 no 100, paleef 91, un 7 no 91, paleef 84, un 8 no 84 paleef 76 un ta jo pr. Woi lai atneem arweenu to paſchu flaiſchti; 9 no 81, paleef 72, 9 no 72 paleef 63, 9 no 63 paleef 54 u. t. j. pr. Un ta wehl zittadi.

Rehkenini pehz laufiſchanas.

1. Semmees pahrdewe wehrſi par 8 daldereem un linnu-fehflu par 6 daldereem, un grihbeja nu arſcho naudu ſawus parradus lihdsinaht; bet wiinka parradi ſtahweja us 20 daldereem. Woi wiinſch tohs nu wiſſus warreja nomalfahſt, woi zif wiinam wehl peetruhke?

2. Weens zilwek's fazzija, ka winsch av to lelu schkub'schu laifu effoht peddümnis; tahs leelas schkubtes nu bija 1757tä gaddä; zif wezs schis zilwek's taggad irr?
3. Saimineek's rudsus bij iskublis, 124 puhrus; no teem winsch nodewe magasibuc 15, waijchas ber-rös 6, zitteem alqadischeem, kas preeksch winna bij strahdajuschi, 32 un pee daschahim majafahim dohschanahim 7½ puhru: zif winnam wehl at-liffaks? (Zè waijaga papreekschu kohpà skait-siht wifru, fo isdewe, un tad to atnemt no teem rudsem, kas bij iskulti; un tas ½ puhriuschi art naw ja ismett.)
4. Weens zilwek's liffe waijachts: zif naudas win-nam effoht? Winsch atbilbeja: kad tu man wehl dohdi 74 dalderus, tad ristigi man buhs puf-schotra fints dalderu. Zif dalderu winnam gan bija?
5. Kad kahds zilwek's taggad 39 gaddus wezs irr, furrä gaddä tas gan buhs peddümnis?
6. Wan dohmäs skahw weens skaischkis; kad pee ta peeleef 32, tad isnahf tik pat dauds, it kad 9 un 28 un 15 un 31 un 17 kohpà skaita. Rursch nu mans isdohmäts skaischkis buhs?

No reissinaschanas.

Pee reissinaschanas waijaga sinnaht, ka ta nefahds zits darbs naw, ka daudskahrtiga kohpà skaitichana ta pascha skaitla. Zo kad 3 ar 2 ja reisma, tad lai tikkai 3 un 3 skaita; woi kad 8 gribb nent 3 reiß, tad 8 un 8 kohpà, irr diwi reiß 8, un wehl 8 flacht, tad irr 3 reiß 8 u. t. j. pr. Kad to behrneem skaidri mahza, tad tee paschi warrehs sarehlinahht to reises-rehke-ninu (jeb ween reiß ween) kas tahds skahw.

Reises = rechnungsb.

1	reis	1	irr	1
2	—	2	—	4
2	—	3	—	6
2	—	4	—	8
2	—	5	—	10
2	—	6	—	12
2	—	7	—	14
2	—	8	—	16
2	—	9	—	18
2	—	10	—	20

3	reis	3	irr	9
3	—	4	—	12
3	—	5	—	15
3	—	6	—	18
3	—	7	—	21
3	—	8	—	24
3	—	9	—	27
3	—	10	—	30

4	reis	4	irr	16
4	—	5	—	20
4	—	6	—	24
4	—	7	—	28
4	—	8	—	32
4	—	9	—	36
4	—	10	—	40

5	reis	5	irr	25
5	—	6	—	30
5	—	7	—	35
5	—	8	—	40
5	—	9	—	45
5	—	10	—	50

6	reis	6	irr	36
6	—	7	—	42
6	—	8	—	48
6	—	9	—	54
6	—	10	—	60

7	reis	7	irr	49
7	—	8	—	56
7	—	9	—	63
7	—	10	—	70

8	reis	8	irr	64
8	—	9	—	72
8	—	10	—	80

9	reis	9	irr	81
9	—	10	—	90

10	reis	10	irr	100
10	—	100	—	1000

Schwabdu reises-rehkeninnu behrneem pareisi no gal-
 mas wajaga ismahzitees, un to tee jo labba warrehs,
 kad skohlneisteris winneem gaischi eerahda, ka tur wissu
 zaur fohpâ skaitischanu ween paschi wart sarehkinabt;
 zittadi winneem jo genhtali nahf to ismahzitees un jo
 drihsaf to atkal aismirft. Bet scho reises-rehkeninnu
 zaur zaurin wajaga finnabt, ja par ihstu rehkinataju
 griib walift. Tapedz lai wehl ar to ne peeteef, ka to,
 farakstiru us kahdu papihru, behrneem dohd, lai to
 ismahzahs; bet labba lai winni paschi to sagudro.
 Un kad winni tad to mahzjuschees, tad lai to no win-
 neem ne ween tâ janta, kâ daschdeen, no weena galla
 libdi ohtram; bet arri schurp un turp, prohti: 5 reij 9,
 3 reij 8, 4 reij 6 u. t. j. pr. Tur arr ne wajaga, ka
 allasch to masafu skaitli papreekschu sakka, bet arr to
 leelafu drihschan papreekschu warr isfazziht; luhf tâ:
 9 reij 5, 8 reij 3, 6 reij 4 u. t. j. pr. Jo tas irr
 weenalga, furru skaitli papreekschu sakka un furru
 pehz. — Kad nu tur behrni pareisi wissu proht atbil-
 deht, tad dohd' winneem diwi skaitlus reismabt un
 kahdu treschu tubliht peelift wei atnemt; sakfoht: zif
 irr 3 reij 5 un 7 kahrt? zif irr 8 reij 5 bes 16? zif irr
 4 reij 9 bes 36? u. t. j. pr. — Jo tiffam wajaga
 apjantabt un mahziht, kanche allasch bes wainas at-
 bild; un tad warr eefahft

I. reismabt diwefahrschu skaitli ar kahdu weenfahrs-
 schu, tâ kâ 4 reij 23. Tur mahzi behrneem, ka
 winni papreekschu tohs desmitneelus reisma: 4 reij
 20, tas irr 80; tad tahs weenfahrschas zilperes,
 4 reij 3, tas irr 12; un tad tohs abbus skaitlus,
 kas pehz reismaschanas ismahze, fohpâ faleef;
 schè nu 80 un 12, tas fohpâ istaisa 92, un tas
 irr tif daudi kâ 4 reij 23. Tubfosim to wehl pee
 kahda rehkenina: minns ja reisma 72 ar 8.
 Tad reismafim papreekschu tohs 7 desmitneelus

ar 8, tur isnahk 56 desmitneeki jeb 560; nu wehl 2 reis 8, tas irr 16; to liffim pee 560, tad muns buhs 576, un mehs glujchi pareiu rehkinajuschu.

Всеміруа. Kad us tabeles rehkina, tad atveenu va-
pveelshu tubs weenfahrschias zhperech reishu un reh-
zohs desmitneefus, un pee schweim tad veeleek tohs
desmitneefus, kas laikom pee to weenfahrschu zhpereu
reishinaschanas isuabie. Ja varibt un ja kas ta eerad-
dres, tad art ta warr rehkinacht; bet mehs dohnar-
jam, ta nuchsu mabeidu, fewischi veeleesch beheneem,
kas var labbeem gatwad-rehkinataieem grubb palikt,
derrigata babs.

Ja kas nu scho mahziti, ta diwofahrschis skaisch-
fis ar weenfahrschu irr ja reishu, labbi irr saprattis,
tad tas arr gan mahzehs trihsfahrschu skaischi ar
weenfahrschu reishnacht, ta ta 4 reis 123, 5 reis 628
u. t. j. pr. — Kad ta behni labbi no reishinaschanas
irr pamahziti un eeraddinati, tad winneem nu warr
doht

2. diwofahrschu skaischi ar zittu diwofahrschu skaitli
reishnacht. Pee schahda reishinaschanas darba ba-
schadi warr palihdsjetees, un mehs taggad tahdus
paligus isstahstisim.

1) Kad ar 10 ja reishu (28 reis 10), tad leez'
tiffai pee tawa reishmajama skaischka weenu o pakkala-
galla (280), tad darbs irr vadarrichts; jo kad ar 10
ja reishu, tad tahm weenfahrschahm zhperehm buhs
palikt par desmitneefeen un teem desmitneefeen par
simneefeen, un tas noteek, kad o pakkala-galla pee-
leek klast. — Zif wat nu arr buhs, kad ar 20, 30,
40 u. t. j. pr. irr ja reishu. Tur reishu tiffai to diw-
fahrschu skaischi ar 2 woi 3 woi 4 un leez' weenu o
pakkala-galla. Puhko ta: 56 irr ja reishu ar 30.
Reishu nu 56 ar 3, tad tu dabbusk 168, tur leez' o
klast, tad buhs 1680, un tas irr 56 reis 30. — Ta
wat ar 100, 200, 300 u. t. j. pr. warr reishnacht, kad
tiffai diwi o (∞) peeleek pakkala-galla.

2) Kad divkāhršchis skaischķis ar II ja reišina, tad skaiti ween kōhpā tahš divi žihperes, kas eelšch ta divkāhršcha skaischķa irr, un ko tu tad pehž kōhpāskaitišchanas dabhu, to leez' widdū starp tahm abbejahm žihperem. Medži tā: kad 32 irr ja reišina ar II, tad skaiti kōhpā 3 un 2, tas irr 5, un schohs 5 leez' starp 3 un 2, tad tew buhs 352, un tas irr tik daudž kà 32 reiš II. Kad tu gribbi īnuoht, kapehž tā warr darriht, tad aprehķina tikšai:

32	45	62
II	II	II
32	45	62
32	45	62
352	495	682

Tē jau warr redseht, ka tahš abbas žihperes ja skaita kōhpā un tad widdū jaleek. Bet tu to arr warrī saprast tā: II irr tik pat daudž kà 10 un I, tad reišini nu 32 ar 10, tad tew buhs 320, un nu ar I, tas irr 32; faleez' tad 320 un 32, tur buhs 352. — Bet kad noteek, ka tahš abbas žihperes, ko kōhpā skaita, wairak nē 9 isdohd, tad to bešmitneeku ne waijaga aišmirst, bet to likt pee tahš pirmas žihperes no preešch-galla. Medži tā: 58 reiš II. Šchē 5 un 8 kōhpā, isdohd 13; nu man pee 5 wehl I ja peeleeek, tad 3 widdū un 8 paleek pakkala gallā: tad irr 638. Kad to us tahpeles gribb rehķinaht, tad tā ja rakšta:

58
II
58
58
638

Zeb arr tã: II irr tif pat daudf kã 10 un I. 10 reis 58 istaisa 580, un I reis 58 irr 58; bet 580 un 58 kôhpã, 638. — Tãpat lai nu isrehkina: II reis 72, II reis 48, II reis 82 u. t. j. pr.

3) Kad bïovfahrschis skaischis irr ja reisina ar kãhdu puss=definitu (15, 25, 35 u. t. j. pr.), tad jau simans, ka scho ar 2 wei 4 warr reisinaht un tad dabbu tahdu skaitli, kas libds isect ar 0 — prohti

15 irr pusse no 30 wei zettorta dalla no 60;
 25 — — — 50 — — — 100;
 35 — — — 70 u. t. j. pr.

Tad nu jau sawu darbu weeglaki warri padarriht: nemm' ween no tawa reisinajama skaischa wei pussi wei zettortu dalla un reisini to atkal ar to pilnu definitu, par ko tu sawu puss=definitu essi darrijis, to reisinajams ar 2 wei ar 4; ket ja pusse wei zettorta dalla libds ne isect, tad reisini papreckschu ar to pilnu definitu un nemm' tad wei pussi wei zettortu dalla. Medis tã: 32 reis 25. Ta zettorta dalla no 32 irr 8, to reisini arr 100, tad tew buhs 800, un tã arr isnahf, kad rehkina

$$\begin{array}{r} 32 \\ 25 \\ \hline 160 \\ 64 \\ \hline 800 \end{array}$$

Zeb: kad 27 ja reisina ar 25, tad tu simi, ka 25 irr pusse no 50; tapeh3 nu reisini 27 ar 50, tad tew buhs 1350; no ta nemm' pussi, ka istaisa 675, un tas irr tif pat, it kad tu buhtu rehkinajis

$$\begin{array}{r}
 27 \\
 25 \\
 \hline
 135 \\
 54 \\
 \hline
 675
 \end{array}$$

Tā pat nu 15 irr zettorta dalla no 60 woi arr pufse no 30; tad tu sinnast, fa tew tik no tarva reisinajama skaischka zettorta dalla woi arr pufse irr ja nemt un ta woi ar 60 woi ar 30 ja reisina; woi arr papreetschu ar 60 woi 30 warr reisinast un pehz zettortu dattu woi pufsi nemt. Kad 28 ja reisina ar 15, tad zettorta dalla no 28 irr 7, un 7 ar 60 reisinati, isdohd 420. Zeb arr tā: zif irr 17 reij 15? Tad rehkina papreetschu 17 reij 30, tur tew buhs 510, nemm' to us pufsi; ta buhs 255. — Kad 24 teef ja reisina ar 35, tad apdohmastun, fa 35 irr pufse no 70; tadeht nemstun 24 us pufsi, ta irr 12, un to reisinastun ar 70, tad numis buhs 840. — Pehz prabeereschanas aprehkina:

28	17	24
<u>15</u>	<u>15</u>	<u>35</u>
140	85	120
<u>28</u>	<u>17</u>	<u>72</u>
420	255	840

4) Kad ar 9, 19, 29, 39 u. t. j. pr. irr ja reisina: tad wajjaga apdohmast, fa

9	irr	10	bes	1.
19	—	20	—	1.
29	—	30	—	1.
39	—	40	—	1. u. t. j. pr.

Tapehz tad tahdu reisinasthanu weeglafi warr padarriht, kad tik tuhliht ar 10, 20, 30, 40 reisina, un no ta, kas tur isnahf, weenreis wehl to reisinajamu

skaischki atnemm. — Kad nu arr 99 buhtu ja reifina, tad nemfun tiffai farwu reifinajamu skaischki 100 reies, un no ta, faß tur isnahß, atnemfun wehl weentreiß to pafchu skaischki.

5) Kad nu ar tahdeem paligeem woi ne warr woi ne gribb palihdsetees, tad mums zits padohms pehz anweeglofchanas ja melle. Un schiß padohms buhs: Lufko weenu no teem reifinajameem skaischkeem pufchu schkirt, un aprehkina tad tawu rehkeniau ar mafakeem un weeglakeem skaitleem. Tahda pufchu schkirtschana nu warr notift diwejadi; to mehß labbaß pee fahda ihpafcha rehkenina gribbam rahdiht: zil irr 56 reiß 24? Tè tu nu tohs 24 diwejadi warri schkirt:

Pirina fahrtâ: 24 irr tif pat daudß fâ 20 un 4. Tapehz reifui 56 papreefschu ar 20; tur tew nahß 1120, un tad ar 4, tur tew buhs 224; faleex' nu fohpâ 1120 un 224, tad tew rifs 1344, un tas buhs tif daudß fâ 56 reiß 24. — Tahda wihsë wißus diwofahrschus skaischkus warr pufchu schkirt (37 irr 30 un 7, 46 irr 40 un 6 u. t. j. pr.), un tè mums ta mahziba tà ar wahrdeem ja fanemmu: Schkirt' weenu no teem reifinajameem skaitleem pufchu diwejâß faf skaitamâß daktâß; reifini to ohtru reifinajamu skaitli ar schahm dallahm, ar katru fewifchki, un faleex' tad atfal, fo tu no abbejahm daktahm idrehkinajis.

Ohtrâ fahrtâ: 24 irr 6 reiß 4; tad reifini nu 56 ar 6, tur tew buhs 336, un scho skaitli atfal ar 4, tur buhs 1344. — Tahda wihsë ne wiß wißus diwofahrschus skaitlus warr schkirt; bet tas reies-rehkeninsh (jeb ween reiß ween) tew rahdiht, kurrus skaitlus un fâ tohs tà warr schkirt

(42 irr 6 reis 7, 64 irr 8 reis 8, 27 irr 3 reis 9 u. t. j. pr.). Bet muhsu mahziba tā wahrdeš buhs isfakkama: Luško weenu no teem reisinajameem flaischkem pufchu schfirt diwejās reisinajamās dallās; reisini tad to ohtre flaitli ar weenu no schahm dallahm, un to, to tu dabbusi, atkal ar to ohtre dalku.

Schahs mahzibas nu it freetni wajaga istahsticht im pamahzigt; jo no winnahm leels labbums buhs pee wiffadaš galwas rehlinaschanas. Tapeh3 dohd' ar behrneem daschaduš rehfeninus, so peh3 schahm mahzibahm buhs isrehknaht; un ne atlaidees, famehr tawi behrni pareisi tohs proht rehkinaht. Tahdi rehfenini nu wart buht: 32 reis 16, 17 reis 27, 72 reis 22, 57 reis 36 u. t. j. pr.

Leelaku ne diwlfahrschu flaischku reifmaschana tif drihs un tif glihti dohnās ne wart notift. Gan daschi gudri rehkinataji art no galwas it leelus rehfeninus isrehkina; bet wiffi tahdi gudri naw, un tapeh3 labbaš leelakuš flaischkus us tahpeles wajaga reifinaht, fur tif drihs jukkums ne wart zeltees. Bet kas muhsu mahzibas no flaischku schfirschanas labbi irr sayrattis, tas ar gan fahdu trihsfahrschu flaischki ar diwlfahrschu finnahs reifinaht, un scho darbu drihsaki un weegliaki padarrihs.

R e h f e n i n i.

1. Zil mahzini irr 3 birkawi 15 pohdi un 16 mahzini kohpa?
2. Rad tew 4 pohdi 13 mahzini appiau buhtu, un tu winnus pahrhohtu par 26 kappeekeem mahzina: zil naudas tew listu par winneem?

3. Bet kad nu mahrzinsch appinu 35 kap. maksatu, zif tu tad parvissam par tarveem appineem dab-bufu? un zif tew tad wairaf tiftu par winneem, nekà pehz tahs pirmas maksas? (Zè rahdi behr-neem, ka 35 par 9 wairaf irr nekà 26; un ka tapehz to, fo wairaf dabbuja pehz tahs ohtras maksas, it lehti wart isrehlinaht, kad tohs mahrzinus wiffus ar 9 reifna.)
4. Weenam zilwekam irr 2 lastes un 39 puhri rudsu pehz muhsu Widsemmes mehra; zittam pehz Kreemu mehra 43 tschetverti; katram buhs wairaf? (Zè waijaga sinnaht, ka 1 laste rudsu irr 45 puhri un 1 tschetverts irr 3 puhri.)
5. Rahds fainneefs no farwa muischaskunga gabbalu semnes par ihpafchumu gribbeja pirft. Kungs praffija par to 925 rublus. Saimineekam jau 25 reif 16 rubli bij eekrahti; no draugeem winsch wehl dabbuja aienemtees 37 reif 11 rublus. Woi nu winsch ar scho naidu warreja nomakfaht, fo kungs praffija; woi winsch wehl fo palikke paradà, un zif leels gan winna parrads wehl bija?
6. Weenam zilwekam bij 25 dalderi, par fo winsch firgu gribbeja pirft. Zits, kam firgè bij pahrdohdains, fazzija us winnu: mannam firgam irr 4 kahjas; dohd' man par weenu kahju 2 dalderus, par ohtru ohtr tif dauds; par treschu atkal diri reif tif dauds ka par ohtru, un par zettortu direreif to maksu, kas par treschu bij ja makfa. Woi nu to firgu par 25 daldereem warreja nopirft?
7. Sakkait mannim: zif irr 46 reif 13, kad tur peeles 21 reif 7, un pehz atneimm 15 reif 32?

8. Buhremannam bija 3 strahbneeki, ko winsch us naudas bij berrejis; ikweenam winsch pasohlja 72 kap. par deenu. Weens pee winna jastrahdaja 6 neddelas un 3 deenas; ohts 5 neddelas 4 deenas; un treschais 3 neddelas 5 deenas. Zif naudas winsch un gan wisseem trim par wissu to laiku bij nomakfajis? (Neddelu ar weenu rehkina us 6 darba-deenahm.)

No dallifchanas.

Zaur dallifchanu gribb isdibbinaht, zif reis kahds skaischis eeksch zitta irr fanemts, jeb zif reis to no scha waijaga atnemt, lai ne kas wairs pahri ne paleek, jeb zikkahrtiga dalla zits no zitta irr. Kad 24 ar 6 dalla, tad dabbu sumahht, zif reis — prohti 4 reis — 6 eeksch 24 irr fanemti, jeb ka 6 no 24 warr atnemt 4 reis, ta ka lihds iscet, jeb ka 6 no 24 irr zettorta dalla. To nu zaur atnemfchanu gan warretu isgrunteht; kad 6 no 24 tik daudfreis atnemtu, kameht wairs ne kas ne paleek, un nu passaititu, zif reis ta bij ja atnemam. Bet kad arweenu ta gribbetu rehkinaht, tad muhsu rehkinaschana par wolti un pahrlieku garra ristu, un pee leelakeem skaitleem mehds ar to drihs ne listu galla. Tapedz labbak' reise fakka, ka 24, ar 6 dalliti, isdohd 4, jeb ka 6 eeksch 24 4 reis irr fanemti; un kad gribb probeereht, woi pareisi rehkinaja, tad to zaur reisinaschamu darra, kad 4 ar 6 reisu: tur isnahht atkal 24. — To skaitli, ko buhs dalliht (24), nosauz par dallamnu skaitli; to, ar ko ja dalla (6), par dallitaju, un to, kas isnahht (4), par reises zihperi. — Kad nu behrni jau proht kohpa skaitiht, atnemt un reisinahht, tad tee dallifchanas pehz tahdu rehkeninu warr aprehkinaht un farakstiht:

1 eefsch	1 eet	1 reis	4 eefsch	4 eet	1 reis	7 eefsch	7 eet	1 reis
1	2	2	4	8	2	7	14	2
1	3	3	4	12	3	7	21	3
1	4	4	4	16	4	7	28	4
1	5	5	4	20	5	7	35	5
1	6	6	4	24	6	7	42	6
1	7	7	4	28	7	7	49	7
1	8	8	4	32	8	7	56	8
1	9	9	4	36	9	7	63	9
1	10	10	4	40	10	7	70	10
2	2	1	5	5	1	8	8	1
2	4	2	5	10	2	8	16	2
2	6	3	5	15	3	8	24	3
2	8	4	5	20	4	8	32	4
2	10	5	5	25	5	8	40	5
2	12	6	5	30	6	8	48	6
2	14	7	5	35	7	8	56	7
2	16	8	5	40	8	8	64	8
2	18	9	5	45	9	8	72	9
2	20	10	5	50	10	8	80	10
3	3	1	6	6	1	9	9	1
3	6	2	6	12	2	9	18	2
3	9	3	6	18	3	9	27	3
3	12	4	6	24	4	9	36	4
3	15	5	6	30	5	9	45	5
3	18	6	6	36	6	9	54	6
3	21	7	6	42	7	9	63	7
3	24	8	6	48	8	9	72	8
3	27	9	6	54	9	9	81	9
3	30	10	6	60	10	9	90	10

No scha rehkenina tu arr behrneem tuhliht warri rabbiht, ka tas neween mahja, zif reis kahds flaisch-kis eefsch kahda zitta fanemis, bet arr: zikkahrtiga datta tas no scha irr. Zo kad prassa: zikkahrtiga datta 8 no 72? tad ja arbild: ota. Un tad pehz scha rehkenina behrni daschadi irr ja apjauta, ne tahdu wihfi:

1. Zif reis 8 eeksch 40 sanemti? Utb. 5 reis. — Ra-
peh3 nau wairaf? Utb. Tapeh3 ka 5 reis 8 irr 40.
2. Dallait 72 ar 9 un 32 ar 4. Tahs reises = zih-
peres skaitaf kohpâ un fakkait man: zif buhs?
3. Dallait 81 ar 9. No ta skaita, fo tad dabbu-
feet, atnemmeet 5 un fakkait: zif tad wehl paleef?
4. Dallait 48 ar 6. To reises = zihperi reishajeet
atkal ar wissau paschu, un isfakkait, zif juns
buh3?
5. Kad 36 ar 9 dalla, woi wairaf isnahf ne fâ kad
28 ar 7 dalla?
6. Nemmeet 6 trihs reis un dallait to, kas juns tad
buh3, atkal ar 3. Zif isnahf3?
7. Ja kas 24 ar kahdu skaitli irr dallijis un dab-
bujâ 8: woi juh3 warrat fazzihf, ar kahdu skaitli
wissch dallija?
8. Darrait 2 pohdus 16 mahzimus par mahzimeem
un nemmeet no teem to stu teefu: zif buhs?

Kad behni nu to labbi remahzijusches, tad behd'
winneem arr tahdus diwefahrschus skaitlus ar kahdu
weenfahrschu dalliht, fur ta dallischana lihds ne iscet;
faktoht: 25 irr ja dalla ar 3. Tur nu gan isnahf 8:
jo 3 reis 8 irr 24; bet 1 wehl paleef pahri. Tas nu
peerahda wehl $\frac{1}{3}$ jeb ka tohs 3 wehl us treschu teefu
buh3 nemt un peelift; tapeh3 nu 3 eet eeksch 25 pa-
wissam $8\frac{1}{3}$ reis. Lufko tã:

$$8 \text{ reis } 3 \text{ irr } 24$$

$$\frac{1}{3} - 3 - \underline{1}$$

tas kohpâ istaisa 25.

Uphohmasim leelakas skaidribas behf wehl kahdu
zittu rehkenimu; zif reis eet 8 eeksch 53. Te nu gan
fannahs, ka 7 reis buhs wairaf; jo 7 reis 8 irr 56.
Tad nu 6 reis ween warr nemt; jo 6 reis 8 irr 48, bet
tur wehl no 53 atleekahs 5: sches peerahda $\frac{1}{2}$ jeb pezas

astotas-teefas no 8, un tapeh3 8 eeksch 53 isiet $6\frac{1}{2}$ reis,
un ta prohwot buhs schi:

6 reis 8 irr 48

$\frac{1}{2}$ — 8 — 5 (jo $\frac{1}{2}$ jeb astota dalla no 8 irr 1 un $\frac{1}{2}$
jeb preezas astotas dallas no 8 irr 5.)

fohpâ: 53.

Zif reis nu gan ees 7 eeksch 45, 3 eeksch 28, 5 eeksch
77, 4 eeksch 14, 9 eeksch 5, 8 eeksch 4 u. t. j. pr. To
peerahdi un pamahzi behrneem labbi, un luhfo to win-
neem it skaidri apstahstih: tad winni jau ko samannihs
no tahs rehfinajchanas ar dalliteem skaischkeem. Pa-
rahdi to wehl labbak pee tahdeem skaitleem, pee fur-
reem kahda wehrtiba irr nosajzita: kad ja ismelle ta
peekta teefa no 6 pohdeem, jeb kad 6 irr ja dalla ar 5,
tad isnahf 1; pohda. Tad tew nu buhs 1 pohds un
wehl peekta dalla pohda. Sinnams nu, ka weenam
pohdam 20 mahrzini irr; nemm no scheem peektu teefu,
tad tew buhs 4 mahrzini. Tapeh3 warram sazzih,
ka peekta dalla no 6 pohdeem irr 1 pohds 4 mahrzini.
Aprehfina nu:

1. Kad 4 brahleem no sawa nomirruscha tehwa mau-
tahm peekriht 95 rubli, zif katts dabhuhs?
(23 $\frac{1}{2}$ rublus jeb 23 rublus 75 kap.)
2. Kad par feschem pohdeem swestu dabbuja 57 ru-
blus, zif tad pohds maksaja? ($9\frac{1}{2}$ jeb $9\frac{1}{2}$ rub.
jeb 9 rub. 50 kap. Te wajaga wamahziht, ka $\frac{1}{2}$
irr lihds $\frac{1}{2}$; jeb kad ko dalla feschas daltas un no
tahm nemm trihs, tad mums puse no wiffas tahs
lectas irr.)
3. Peezi schkuhneeki pawissam bij nobraufuschi
90 werstes; nu winneem nauda tiffe maksata,
10 kap. us werstes: zif nu katts dabbuja us
sawu teefu? ($1\frac{1}{2}$ rub. jeb 1 rub. 80 kap.)

Nu arr behni ja mahja, kà ar weenfahrschu flaischki zittu trihsfahrfigu warr dalliht:

1. Kad tas rehrens arweenu lihds iscet, tà kà 369 ar 9; 328 ar 8; 208 ar 4 u. t. j. pr.
2. Kad allasch 1 par paleeku nahf, tà kà 108 ar 3; 216 ar 4; 336 ar 8 u. t. j. pr.
3. Kad pee isrehkinaschanas zitti paleeki rahdahs, tà kà 523 ar 2; 419 ar 8; 832 ar 7 u. t. j. pr.

Wairaf nè trihsfahrtschu flaischku dallischanu jau gruhtaka buhs, kad dohmàs to grihb padarriht; drihs tur kahds jukkuns warr rastees. Tapchz rehkina to labbak us tahpeles; bet ja tew kahdi gudri un pehz mahjischanas muddigi behni irr, tad lai tee arr ar tahdu leelaku dallischanu lauschabs. — Tà pat buhs, kad ar diwefahrschu flaischki buhs dalliht; to arr dohmàs ween drihs nepareiti darra, un tur jau wajaga gudraka rehkinataja. Bet tomehr arti ar to ja lauschabs, zif warr; un mehsh taggad kahdus paligus grihbam mahziht, kas tur buhs par atweeglofchanu:

1) Kad ar 10, 20, 30 u. t. j. pr. irr ja dalla, tad tu warri dalliht ar to definitneeku (1, 2, 3) ween un to pehdigu zihperi eefsch dallama flaischka nosweest par paleeku. Labbaki to fapratisti pee kahda rehkenina: kad 368 ja dalla ar 20, tad fakk tiškai: 36 ar 2 dalliti, isdehd 18 un wehl $\frac{2}{3}$ pahri paleek.

2) Kuhfo to flaischki, ar to tew buhs dalliht, jeb to dallitaju pehz reises-rehkenina puschu schirt diwejas reisinajamas dallàs un dalli tad ar iffattu dallu, ar zittu pehz zitta. So kad tewi wajaga: zif reif 36 eefsch 324 irr fauenti? tad tu sumi, ka 36 irr tif pat daudf kà 6 reif 6. Tad dalli nu 324 ar 6, tur buhs 54, un nu affal 54 ar 6, tad tew buhs 9, un tas tew rahbihs, ka 36 eefsch 324 dewin reif irr fauenti. Woi kad 504 irr ja dalla ar 63: tad tu sumi, ka 03 irr 7 reif 9. Tad dalli nu 504 ar 9, tur tew is-

nahks 56, to atfal ar 7, tad tew buhs 8, un tif reis 63 irr fanenti eefsch 504.

3) Kad ar 15, 25, 35 u. t. j. pr. irr ja dalla, tad reifini ween tarou dallainu fkaifchi ar 2 moi ar 4, un to, fas tew tur isnahks, dalli ar 30, 50, 70 u. t. j. pr. moi ar 60, 100 u. t. j. pr. To ta warr rehfinahit tapchz, fa

15 irr $\frac{1}{2}$ jeb pufse no 30, moi arr $\frac{2}{3}$ jeb zettorta dalla no 60.
 25 — $\frac{1}{2}$ ————— 50, — $\frac{2}{3}$ ————— 100.
 35 — $\frac{1}{2}$ ————— 70 u. t. j. pr.

Kad 364 buhs dalliht ar 25, tad nemm' 2 reis 364, fas irr 728; to dalla ar 50, tad tew buhs 14 un $\frac{2}{3}$; un tifreis arr 25 eet eefsch 364. Pchz prabeerefchanas rehfinahit

$$\begin{array}{r} 25 \mid 364 \mid 14\frac{2}{3} \text{ (bet } \frac{1}{2} \text{ irr lihds } \frac{2}{3}) \\ \underline{25} \\ 114 \\ \underline{100} \\ 14. \end{array}$$

Kad 135 ar 15 buhs dalliht, tad mehš jau finnam, fa 15 irr lihds $\frac{1}{2}$; tad lai ween 135 reifina ar 2, tur isnahk 270, un tad lai to dalla ar 30, tur dabbuhs 9; u. t. j. pr.

Bemina. Kad ar 50 ia dalla, tad arr warr reifinahit ar 2 un tad dalliht ar 100, tapchz fa 50 irr lihds $\frac{1}{2}$.

Dafchadi dallifchanas rehfenini.

1. Kad strahdneeks fastrahdaja 13 deenas un par wiffu fcho laifu 7 rublus 28 kap. dabbuja: zil tad par 1 deenu dabbuja algas?
2. 25 barrojami wehrfchi pawiffam irr apchdufchi 2100 grihstes scena; zil tad gan nahk us itkatru lohpu?

3. Kad fainneeks pärdewe 15 pohduš linnu par 114 rubleem; zif winsch tad dabbujis par 1 pohdu?
4. Weenam zilwekam 252 rubli bija rokā. Tad zits winnam prašija: woi wišša ta nauda winnam peederroht? Nē — winsch atfazzija — es wehl zitteem parradā esnu; to festu teesu no mannas naudas Anšam, peektu Zehkaban, treschu Andreevam; tas paleeks ween man ihsti peederr. Zif rublu winsch nu katram parradā bija? un zif leels taš atleeks, kas winnam ihsti peederreja?
5. Kad par pohdu linnu 7 rubli pasohliti; zif tad nahf us mahrzina?
6. Pee rekruschu nodohšchanas wehl 231 rubli naudas bij ja famett no weenas walstš, kur 42 fainneeki peederreja: zif tad katram fainneekam wajadseja maksah?

No rehkinaschanas ar nosazzitahni wehrtibahm.

Kad mums no sawas rehkinaschanas labbumš buhš buht, tad mums ar wajaga sinnaht, kà ar tahdeem škaiškteem ja rehkina, kur wehrtiba ir nosazzita. Jo tā allasch pee wiššahm rehkinajamahm leetahm gadahš, ka wehrtiba turklat buhš nosazzita. Gan nu jau no tahm mahzibahm, šo lihdi schin bewam, daschu labbu sinnu par to warr isnemtees, un mehš eefsch teem peelikteem rehkeniteem gan ar sawadas wehrtibas eefam peefazzijuschi. Wet par gaischafu isškaidroschanu mehš wehl ihpasehu mahzibu gribbam peelikt, kà ar nosazzitahm wehrtibahm buhš rehkinahht, wiššuwairaf kad diwi woi trihs wehrtibas ir peefazzitas.

Winn's schè waijaga peeminneht, ka ar wiffai leeleem skaitleem, fur wehrtiba pefazzita, dohnás ne buhs rehfiniht, tapeh3 ka fur drihs fo warr aismirft wei kant kabdi fajauktees; bet labba3 tahdus leelafus rehfenius us papibra woi tahpeles faraksta un tad tur ierehina. — Bet to mahzibu no teem daschadeem swarrecem, mehrecem un skaitfchanahm labbi waijaga finieht, kad ar nosazzitahm wehrtibahm gribb rehfiniht. Tahdu mahzibu atrohd wiffás zittás rehfinaschanas-grahmatás un arr schè ohtrá peelikumá. — To arr wehl behrneem arweenu labbi waijaga pamahzih, ka winni tahs daschadas wehrtibas ne jauz un ne leef wehrdinus pee pohdeem, woi mahrzinus pee dalbercem; bet weenadas wehrtibas ween warr falikt, naudü pee naudás u. t. j. pr., un tur arr masaku wehrtibu ween pee tahdu paschu masaku wehrtibu, un leelafu pee leelafu, pohdus pee pohdeem, mahrzinus pee mahrzineem.

Te nu pahr wiffahm lectahm diwoi mahzibas gribbam doht, kas pee galwas-rehfinaschanas wehrá ja nemm:

1) Kad us tahpeles rehfiná, tad arweenu pee kobjá-skaitfchanas un atnenschanas usfahf no masafahm wehrtibahm, un tá eet prohjan us leelafahm. Bet kad dohnás gribb rehfiniht, tad labbafi eefah3' ar tahm leelahm wehrtibahm un peh3 peeleez' tahs masakas: tá tawa rehfinaschana weegla3a buhs.

2) Pee reifinaschanas un dallifchanas tahdu skaischku, kuxu wehrtibas irr nosazzitas, daschdeem, kad us papibra woi tahpeles rehfiná, wiffus par tahs masakas wehrtibas zihperehm taifa, fakfoht: kad dalderi, ohrtes un wehrdini irr nosazziti, fo buhs reifniht woi dalliht, tad papreefschu wiffus dalberus un ohrtes

par wehrdineem taifa un tohs leefus wehrdinus leef flacht, un nulle wehl reifuna moi dalla. Bet tur daudj-reif aplam leeli skaitli isnahf, fo tik labbi prahta ne warr paturrecht. Tapeh3 kad bohmas grihb rehtinaht, zittu padohmu wajjaga mefleht un schis buhs tahds: reifini moi dalla tiklai tahs leelakas wehr-tibas zihperes papreefschu un peh3 tahs masakas; tik tohs paleezinus leez' riktigi farwâ weetâ. — Rabbať schahs dinni mahzibas fapratihš, kad mehš pee wiffahm tscheträhm rehtinaschanas = wihsehm rahdihm, fâ peh3 tahm ja rehtina.

I. Kohpâ skaitischana. Kad tew pee 2 birkawoem 15 pohdeem un 12 mahrzineem irr ja peeleeť wehl 3 birk. 17 pohdi 9 mahrz.: tad skaiti papreefschu tahs leelakas wehrtibas zihperes, prohti tohs birkawus kohpâ, 2 un 3 irr 5. Schee nu irr birkawi. In faleez' tohs pohdus, 15 un 17 istaifa kohpâ 32. Tee irr pohdi; bet nu tu fimi, fa 20 pohdi eet us 1 birkawu; tapeh3 32 pohdi buhs lihds 1 birkawam 12 pohdeem. Scho 1 birk. preleez' wehl pee teem 5, kas tew jau bija, tad tew no birkawoem un pohdeem kohpâ buhs 6 birk. 12 pohdi. Nu nemm' wehl tohs mahrzinus un faleez' 12 un 9, tad tu dabduñ 21 mahrz.; bet kad nu 20 mahrzini eet us pohdu, tad tew schè buhs 1 pohds 1 mahrzinsch. To 1 pohdu leez' wehl pee teem 12 pohdeem, kas tew jau bija farehtinati, tad pawiffam isnahf 6 birk. 13 pohdi 1 mahrzinus. — Tahdâ wihšè tu labbi warreht isrehtinaht tahdus rehtinimus:

- I. Man bija jau 2 dalderi 3 ohrtes 15 wehrdini; es wehl turflacht pelnijohs 1 dalderi 2 ohrtes 8 wehrdinus: zif leela nu pawiffam manna nauda buhs peh3 daldereem, ohrtehm un wehrdineem?

2. Sainineekš us trim lahghim naudu isdewe, pirmu reisi 7 rublūs 15 kap., ohtru reisi 3 rubl. 76 kap., treschā reise 4 rubl. 9 kap.: zif winsch pawissam isdewis?

Beemluun. Ar rubbneem un kapeeteem it lehta rehlinaschana irr, tapch; ka 100 kap. eet us 1 rubl; tad nu tublist sumā, ka 7 rubli 15 kap. irr libdš 715 kap. Bez 4 rubli 9 kap. irr 409 kap.

3. Zilwekš us zella atradde naudas malku; eelch ta bija weens fillais papihrs, kas maksa 5 rublūs, 2 sudraba-rubli, 1 pušs sudraba-rublīs, 4 sudraba grivnini no 10 kap. un 3 sudr. grivnini no 20 kap., un 7 graschi jeb diweju kuppura-kapeetu gabbali: zif nu wissa schi nauda kuppura rublūs un kapeetūs istaisija, kad sudraba rubli par 4 kuppura rubleem rehlina?

II. Atnemšana. Kad no 84 puhreem I seeka II stohpeem rudis irr ja atnemm 76 puhri 2 seeki 16 stohpi; tad atnemm' papreekschu puhrus no puhreem, 76 no 84 atleel 8 puhri; nu tew 2 seekus no I seeka buhs atnemt, to tā ne warr darricht; tapch; aisenemmes 1 puhru no tarweem 8 puhreem, tad tew til 7 puhri paleel, un tas 1 puhrs irr 3 seeki un istaisa ar to I seeku tohpā 4 seekus; no teem atnemm' 2, tur tew paleel 2 seeki. Nu wehl 16 stohpi no 11 ja atnemm: tur atkal aisenemmes no tarweem 2 seekeem 1, tad tew 1 seekš ween paleel; bet tas aisenemš seekš irr 18 stohpi, no scheem atnemm' 16, tad tew buhs 2 un pee teem leez' wehl tohs 11 stohpus flacht, tad buhs 13 stohpi; un pawissam par atleeku isnahē 7 puhri 1 seekš 13 stohpi. — Tapat rehlina nu arr:

- I. Kohpmannam bija 64 lastes 42 puhri 4 seezini eefaln; winsch nu pahrdewe 49 lastes 52 puhrus 5 seez.: zif winnam wehl atliffahs?

2. Kad kallejs bij dabbutis 5 pohdus 5 mahrzinus
dselses un wirtsch asdewe sakaltas dselses 4 pohdus
15 mahrz.; zif tad, kattoht, bij nodedjis?
3. Zif atleek, kad tew 4 rubli 35 kap. sudraba=nau-
das irr un tew no ta wajjaga aismakfakt 12 rubl.
85 kap. papihra=naudas? (Sudraba=rubli reh-
fina ween us 4 kuppura=rubleem.)

III. Reifinafchana. Schè tew wajjaga pa-
preekschu tahs leelakas wehrtibas zihperi reifinaht un
peh3 tahs masakas; bet kad pee schahs tik dauds isnahf,
ka jau friht eefsch leelakas wehrtibas, tad leez' to pee
tahs leelakas wehrtibas zihperem. Prohti: kad tew
3 dalberi 45 wehrdini irr ja reifina ar 4, tad fakki:
4 reis 3 irr 12, tee irr dalberi; nu wehl 4 reis 45 is-
taifa 180; tee irr wehrdini. Bet nu simtams, ka
80 wehrdini irr 1 dalbers, tapeh3 tad 180 wehrdini
buh3 2 dalberi 20 wehrdini. Schohs 2 dalbers leez'
wehl pee teem 12 dalbereem, fo tu jau pirmaf isrehfi-
naji, tad tew pawiffam buhs 14 dalb. 20 wehrd. —
Rehfina nu arr:

1. Zif irr 6 reis 8 rubli 79 kap.?
2. Lehros nodewe farou faimineeka=wahrdu wezza-
kam dehlam un isballija farous rudfus stary fa-
weem 3 dehleem; tad katrs dabbuta 5 puhrus
2 seef. 9 stohp.: zif wezzam pawiffam rudfu bija?
3. Kad no weenas walfis, fur 18 faimineeki peederr,
nauda ja samett, un tee faleek ifkursch pa 2 ru-
bleem 36 kap.: zif ta samefta nauda pawiffam
istaiifa? (Pecinni: ka 18 irr 2 reis 9.)

IV. Dallifchana. Schè dalli nu arr papreeks-
schu tahs leelakas wehrtibas zihperes, un peh3, tahs
masakas; bet ja no leelakahm kahds paleeks gabbahs,
tad tew wajjaga isgudroht, zif tas buhs peh3 masakas
wehrtibas. Kuhfo ta: kad 16 schokki (jeb kappas)

un 30 gabbali behlu (jeb galbu) irr ja schirr us 5 dalkahn, zil behlu katrà ees? Dalli papreekschu 16 schockkus ar 5, tur isnahl $3\frac{1}{2}$; tad tee nu buhs 3 schockki un wehl peefta dalla schockka; bet 60 gabbali eet us schockki, tad peefta dalla schockka buhs 12 gabbali: to paturr prahta. Nu dalli tohs 30 gabbalus ar 5, tur isnahs 6 gabbali: tee irr ja skaita kohpá ar teem 12 gabbaleem, kas no schockkeem pahri palikke; tur buhs 18 gabbali, un pamiffan nu peefta dalla no 16 schockkeem 30 gabbaleem istaisa 3 schockkus 18 gabbalus. — Uydohmasim to wehl pee zitta rehkenina: kad tew 27 rubli 96 kap. kuppura naudas irr ja maksá, bet tew nu zitta nauda naw pee rohkas, fá ween sudraba, un sudraba:rublis tohp rehkenahs us 4 kuppura:rubleem: zil tew nu buhs ja maksá sudrabá? Dalli 27 ar 4, tad dabbusi 63, tas irr: 6 rubli un wehl trihs zettort dallas rubla; zettorta dalla rubla nu irr 25 kap., un trihs zettort dalkas buhs 75 kap.; tad tew nu par teem 27 rubleem kuppurá irr ja maksá 6 rubli 75 kap. sudraba. Bet nu wehl tee 96 kap. kuppurá irr ja aprehkina; kad tohs ar 4 dalla, tad isnahl 24, un tee irr sudraba-kapeeki, un irr ja leek pee teem zitteem sudraba-kapeekeem, prohri pee 75, tad buhs 99 kap.; un tapehz pamiffan buhs ja maksá 6 rubli 99 kap. sudraba (jeb 7 rubli bes I kapeeka). — Scho mahzibn no teem paleezineem, kas pee dallischanas atleek, kad ta lühs ne iscet, labbi wajjaga eemahziht behrneem un tee ar daschadeem rehkenineem ja raddina, fá to labbi lahjá leek. Tahdi rehkenini nu warr buht:

1. Zil irr ta dewita teefa no 88 lastehm 36 puhreem rubsu?
2. Tschetri strahdneeki ar famu darbi bij pelnijuschi 17 dalderus 2 ohrtes 16 wehrdinus: zil katram no schahs naudas peekriht?

3. Treihš meitas smalkas dšihjas bij farvehrpuschas, weena tif par daudš kà ohtra un trescha, un parwissam pehz swarra bija 1 pohds 5 mahrzini. Tahš dšihjas winnas pahrderec, par 1 rubli 4 kapecki mahrzina: tad to naudu farwà starpà dallija. Zif tad katra dabbuja?

No treiju skaischku rehkenina.

Zittàs rehkenaschanas-grahmatàs jau mahzibas par scho rehkeninu irr atrohdamas: un mums gan ne wajaga, tahš schè ofkal par jaumu isstahstih. Bet mehš tiffai kahdas sinnas gribbam doht, kà pee tahdeem rehkeninem, kad tohs bohmas gribb farchkinaht, weeglafi un drihsafi gallà warr tift. Nr wiffai leeleem skaitteem labbafi us papihra rehkena; bet dajchureis tahds rehkenisch arr pee drihsuna ja aprehkina: tad nu wajaga sinnaht, kà tur ja lihdsahs, un par to schèe padohmi buhs derringi:

1) Sinnams, ka treiju skaischku rehkenina wajaga ohtru un treschu skaischki farwà starpà reishnaht un tad ar to pirnu dalliht. Bet ja ta isteef, tad ar papreekschu ar pirnu warr dalliht ohtru woi treschu ween, un pehz tad reishnaht ar to skaischki, ko ne dallija. Lubho tà: kad par 4 ohlektim andekla sohla 5 rublus, zif tad dabbuhs par wesseln gabbalu, fur 56 ohlektis irr eefschà? Schè tarws rehkenisch tà ja usfreesch:

$$4 \text{ ohl.} - 5 \text{ rubl.} - 56 \text{ ohl.}$$

Nu gan wajadsetu 56 reishnaht ar 5 un tad ar 4 dalliht; bet labbafi 56 dallisim ar 4, tur mums buhs 14, un to nu reishnasim ar 5, tad mums buhs 70, un tif daudš rublus dabbu par wissu andekla gabbalu. — Jeb arr tà: kad 4 ohlektis maksa 5 rublus, tad dallisim 5 ar 4, fur dabbusim $1\frac{1}{4}$, jeb ar zitteem wahrdeem: 1 ohlektis stahro wehrte $1\frac{1}{4}$ rubl., un tapehz par 56 ohlektim

dabbuhs 56 weffehus rublus un wehl zettorta datta no 56; bet fchi nu irr 14, un to lifsim pee 56, tad muuns arr buhs 70. Tahda wihse nu gan drihs muhsu rehkeninisch par dawejeem rehkenineem irr palizzis; jo mehs paprectschu isrehkinajam, zil I ohlektš maksaja, un tad, zil 56. Bet to ne turr' par grubtummu, bet labbal' par weeglumu; jo nu tew til aplam leeli flaitli ne bija, bet tu ar majakeeta drihsafi galla em tizzis. Nu ta arr pee daudš rehkenineem, un gan drihs warr fazziht, pee wiisseem warr palihdsjetees; til ka tur wajaga prahtigas apdohmaschanas, bes ka jau ne kahda rehkinaschana labbi ne warr notift. Mahdisim to wehl pee zitta rehkenina: Kad kahds fainmeekš no walfis-lahdes naudu aisnehmahs, tad muhsu jaunös lifkumös irr nesazzihts, ka wehl kahdu naudinu jeb kahdus auglus (Interesses) pa wirsu buhs maksajt, prohti par 100 rubleem ifgaddus 6 rublus. Ja nu kas 50 rublus irr aisnehmees, un tohs weh; pufš-obtra gadda gribb atmaksajt; zil tad winnau wehl to auglu dehl buhs peemaksajt? — Zur apdohmajees ta: kad par 100 rubl. ifgads 6 irr ja peemaksa, zil tas us 50 rubleem par gaddu istaifhs — jeb ta:

100 rubli doht 6 rubl. auglus, zil tad 50?

Nu gan simi, ka 50 irr pufš til daudš ka 100; tad nu us 50 rubleem pufš til daudš ka us 100 par gaddu buhs ja makša; bet pufš no 6 irr 3. Tad nu par gaddu muhsu aisnehmejam 3 rubli bij ja makša; bet winsch to naudu paturreja 1½ gaddu, tad

par to weffelu gaddu bij jamakša = = = 3 rubli un

— — pufš = — wehl pufš no 3 tas irr 1½ —

parwiffam 4½ rubli.

Kad ta farus rehkeninus us majakeem gabbaleem parehkinu, tad jau weeglafi un taifnafi eet. Drihsafi tad arr mahzesh galla tift ar tahdeem rehkenineem, fur

pirmais un treschais skaischis irr ja pahrmihj jeb kur ar pirmu wajaga reišinaht un ar treschu dalliht (umsgekehrte Regel de tri). Sakloht: kad 6 strahdneeki kahdu darbu padarra eefsch 15 deenahm, zif laika tad 9 strahdneekem us to wajadsetu fastrahdaht? *) — Kad 6 strahdneeki 15 deenas strahda, tad ikweens no winneem 15 deenas strahda, bet pawissam us to darbu 90 deenas iseet jeb 1 strahdneeks ar to darbu tik eefsch 90 deenahm galla tiftu; 9 strahdneekem tad nu tiffai tahs dewitas dallas no ņcha laika wajaga jeb 10 deenu. — Tā ar gaischu fapraschamu un gudru prahtu wiffi rehkenini irr ja pahrdohma, un behrneem ja pastahņa un ja istulko, tad rehķinaschana teem ne buhs grahts darbs, bet tee to darrihš ar lusti, paschi labbi fadiibbinadami wiffu rehķinaschanas granti.

2) Pee treiju skaischku rehķenineem arr wehl brihscham tahdu weeglumu warr mefleht, ka lubko pirmu un ohtu, woi pirmu un treschu skaischki ar kahdu zittu skaischki, bet abbus ar to paschu, dalliht, un tad ar masakeem skaitleem rehķina tapat tā dajchdeen. Labbaki pee ihpascha rehķenina to fapratiffim: kad par pohdu wassu 15 rublus maksā, zif tad dabbuhs par 12 mahrzineem? Schis rehķeninsch tā irr ja rakņa:

20 mahrzini — 15 rubl. — 12 mahrz.

Schē tu warrī dalliht pirmu un ohtu skaischki ar 5, tad tawš rehķeninsch tā stahwehš:

4 ——— 3 ——— 12.

Nu dalli wehl pirmu un treschu ar 4, tad nahšs:

1 ——— 3 ——— 3.

Un tad tu ņimi, ka 3 reiš 3 irr 9; tas irr: 9 rublus dabbu par 12 mahrzineem. — Kur ar ņchadu weeglumu warr peetift, tur labbi gan; laikam arr wehl zittus pa-

*) Harder rehķ. grahm. us 124 lapp.

ligus warr uscet, fã nu furrã rehkeninã gabbahs: to ikreis pascham rehkinatajam wajaga issekneht.

Rehkenini pehz lausischanas.

1. Rad par 3 puhreem jeb I tschetwertu ausu maksã 8 rubtus, zif tad dabbus par I lasti 27 puhreem? (Par weglafu rehkinaschamu palusko, zif tschetwertu eet us I lasti ausu, un zif tschetwertu 27 puhri istaisa.)
2. Rad strahdneekß ar fahdu darbu ecksch 3 deenahm 5 ohrtes nopelna, zif tam buhs par 6 neddelahm, fad wissam arweenu tec paschi pelni irr?
3. Rad pee fuschanas no 6 wesumeem rudsu dabbu 8 puhrus, zif tad warr zerrecht no wissa tihruma, fad tur pawissam 168 wesumi irr un fad til rihjas libdsigi isdohdahs?
4. Rad pee naudas = mihschanas par 4 fudraba = rubleem dabbu 15 rubtus papihra = naudas, zif tad dabbus par 7 fudraba = rubleem? un us zif fup-pura = rubleem un kappeeckem tad fudraba = rublis stahwehs?
5. Rad pee fahdas buhweschanas 5 strahdneekcem par neddelu 5 rubtus 40 kap. fudraba = naudas algni dewe, bet pehz, darba pasteigschanas deht, pawissam 8 strahdneekus pee ta liffe un tee to pabeids 2 neddelas 4 deenas, zif tad wajadschess teem ismaksah?
6. Trihs zihweti farus linus pahrdohschanas deht faliffe, Behteris I pohdu 5 mahrzinus, Andreeros 17 mahrzinus, Anschis pufs ohtru pohdu, un tee par wisseem scheem linneem dabbuja 27 rubtus: zif tad illatram farã dalkã kritih?

Veelikkums.

Rehkenini, ko Kõhlmestri faween Kõhlas behrneenu warr doht, lai tohs dohmäs isrehkina.

1. Pehz Widsimmes likkimeem pee feena plauschanas un fanenschanas, us kättru puhra-weetu 2 deenas tohp rehkinatas: zif deenu tad waijaga rehkinabt us 360 puhru-weetahn? (Utb. 720 deenas.)

2. Kad nu 40 saimineeki tif daudf puhru-weetas noplauj, zif deenu tad ifkatram par to feena taitf-scham waijadschs eerehkinabt? (Utb. 18 deenas.)

3. Zif puhru weetas tad katram saimineekam ja noplauj? (Utb. 9 puhru weetas.)

4. Kad nu us kättru puhra weetu 6 gubbas warr rehkinabt, zif gubbu tad dabbus no wiffahn 360 puhru weetahn? (Utb. 2160 gubbas.)

5. Us weenu feena wesumu 4 gubbas eet, zif tad tur pawiffam wesumu buhs? (Utb. 540 wesumi.)

6. Us wesumu feena 30 grihstes eet; kad nu kas 5 wesumus feena pahrdohd un par grihli 20 kapeekus dabbu: zif naudas winnam tad buhs? (Utb. 30 rubli.)

7. Ito schahs naudas schis I muzzu schls pirk, kas 14 pohdus swert, un par kättru pohdu 1½ rubli makfa: zif winsch wehl no fawas naudas paturr? (Utb. 9 rubl.)

8. Ito winnam wehl 4½ pohds dselses ja pirk, un kättr mahrziasch 10 kapeekus makfa: woi winsch tad ar fawas naudas istiks, woi winnam wehl kas pahri paliks? (Utb. Winsch lihds istiks ar fawu naudu.)

9. Kakkis 4 pelles un 3 swirbulus apehdis: zif schjas tas pawiffam norihjis? (Utb. 22 schjas.)

10. Saimineets farou libduutu gribbeja apseht, un par to weenu puhru meeschu libds nehme; bet maifam zaurums bija un us zetta ta zettorta dalla bij istekfufi; no ta, kas pahri palikke un to winsch isfehje, winsch atdabbuja feschlahrtigus augtus: zif puhru meeschu winsch tad pawiffam dabbuja? (Alt. 4 $\frac{1}{2}$ puhru.)

11. Weens farou firgu us wiffahm tschetrahm kah-jahm gribbeja list apfalt, un no kalleja praaffia, zif essoht ja makfa? Schis atbildeja, ka katre pakawis $\frac{1}{2}$ rubli un katra nagla, no kurrahm 8 eet us katre pakawu, 2 kapeefus makfajoht un ka winnam tadehl 3 rublus wajjagoht doht. Woi tas nu bija teesa, woi zif kallejs bij pahrtrehkinajis? (Alt. Kallejam wajjadseja dabbuht til 2 rubl. 64 kap.; winsch tadehl 36 kap. bij pahrtrehkinajis.)

12. Weens zilwets, kam bischu-kohki bija, saz-zija: Ja es no katra kohka 5 mahryinus medbus buhtu dabbujis, tad man pawiffam 3 pohdi buhtu: zif bischu-kohki winnam gan bija? (Alt. 12 bischu-kohki.)

13. Pehz likkumeem semneekam 36 werstes par deenu ar wesumu jabrauz; kad nu libds Mihgai 126 werstes irr, zif deenas tad, turp un schurp brauzoht, wajjaga rehkinah? (Alt. 7 deenas.)

14. Libds Pehrmarwai irr 162 werstes, zif deenas us scho zettu isees? (Alt. 8 deenas.)

15. Schfuhnis irr ja buhwe, fur til 4 seenu wajjaga, katra seena no 4 affim garrumâ un 10 pehdahm augstumâ; tee sawesti balki nu 6 tullus turp beesumâ: zif balku tad wajjadseh? (Alt. 80 balku.)

16. Schis schfuhnis no 4 affim ar salmeem ja jumm un us katre affi 3 wesumu wajjaga. Bet schohs salmus wajjaga pirkt un 3 rublus us wesumu makfah: zif naudas tad par teem salmeem wajjaga isdoht? (Alt. 36 rublus.)

17. Ur to paschu naudu us divi gabdeen galvas-naudu warretu nomakfahit par 6 wihrischfahin dwehselehm: zif tad par weenu dwehseli par gaddu ja maksfa? (Alt. 3 rublus.)

18. Kad nu pee fahdas muischas 300 wihrischfas dwehseles peederr, un bes scheem 3 rubleem, kas par kattu dwehseli ja maksfa, wehl muischai 1 rublis par kattu dwehseli irr ja dohd: zif tad pawiffam par gaddu ja maksfa? (Alt. 1000 rubli.)

19. Kad pee refruhfchu = dohschanaš no 500 dwehselehm 5 zilweki ja dohd: zif tad fchai muischai no 300 dwehselehm wajjadsehs doht? (Alt. 3 refruhfchus.)

20. Par drehbehin un nobohschanu walstei 140 rubli ja faqahda: zif tad katram fainineekam nahkash maksfahit, kad tur 40 fainineeki peederr? (Alt. 34 rubli.)

21. Bet wiffa fchi nauda ne tikke isdohta, teefas-wihri wehl 30 rublus atpakkat nesse: zif tad katrs fainineeks wehl atdabbuja? (Alt. 4 rubla jeb 75 kap.)

22. No teem fainineekeem 36 farwu naudu atnehme, tee zitti farwu dallu 3 basuizas = nabbageem dewe: zif tad katrs nabbags dabbuja? (Alt. 1 rubli.)

23. Tee nabbagi pateize un fazzija: lai Deems jumš tik daudš rublus dohd, kà mehš pawiffam kapeekus effam dabbujuschi: zif rublus tas istaisihs? (Alt. 300 rublus.)

24. Nu fainineeki dohmaja, ka tur jau labba nauda buhschoht, un atfazzija: katrs tikkai desmit reiš tik daudš gribboht, kà weenai nebdelai deenas irr; to atleeku wiini teem jau gribboht schinkoht: zif leelš tas atlikkums bija? (Alt. 20 rubli.)

25. Nabbagi us to fazzija: kad tikkai mumš 20 rubli buhtu, tad mehš par teem 25 ohlektis wadmala, apgehrba peh; warretu pirkt: zif tad katra ohlektš maksfaja? (Alt. 80 kapeekus.)

26. Tad krohdsineeks usbildeja: juhs jau tik leeli ne effat; fattam no jumš gan buhs no 7 ohl.: zif teem tad wehl atlikke no schahš naudas? (Alt. 3 rubli un 20 kap.)

27. Par scho atlikkunu es jume wehl 4 pohdus maises dohschu. Zif tad mahrzinsch maksfa? (Alt. 4 kap.)

28. Us kahdahn fahsahm 40 weefi, prohti 20 pui-
feefchi un 20 feeweefchi bija. No wihrifchkeem katrs
12 stohpus un no feeweefcheem katrs puffed tik daudj
allus isdsehre: zif tad tur parwissam tikke isdsetts?
(Alt. 300 stohpi jeb 3 muzzas.)

29. Us kattu muzzu 3 feefi eefalu un 4 mahrzini
appinu isgahje: zif tas us schahm trim muzzahm is-
taisija? (Alt. 9 feefi eefalu un 12 mahrzini appinu.)

30. Saimineeks fazzija: ja juhs tik puffed tik daudj
buhtu dsehrufchi un tohs eefalus, par 4 rubleem puhru,
pahrdewufchi: tad juhs par to naudu wehl 10 stohpus
meddus-schehlkena buhtu dabbujuufchi: zif tad stohps
schehlkena maksaja? (Alt. 60 kapekus.)

31. Tad zits fazzija: ar teem 10 stohpeem tu gan
ne buhtu istizjis, ja katrs puiweets 1 kohrteli, un katrs
feeweets pufs-kohrteli buhtu isdsehriš. Woi tas bij
teefa, woi wehl kas pahri palikke? (Alt. Ne bij wiss
teefa; wehl 2½ stohps palikke pahri.)

32. Nu saimineeks arbildeja, ka wehl 2½ stohps
pahri paleekoht, un ta nauda, fo winsch par to buhtu
pataupijis, peeteekoht, 4 jaunas glahses pirkt, — jo
juhs mannas wezzas glahses effat salausijufchi: — zif
tad weena glahse maksaja? (Alt. 37½ kapeku.)

33. Ja tu labš saimineeks griibi buht, tad tew
majaga daudj gohwiš turreht; jo katra gohws 2 poh-
dus sweestu dohd un pohds gan drihs arweem 10 rubtu
wehrtē stahw. Kad tewim nu pufs-zettorksnis semmes
irr un tew par to 120 rubli leidā ja maksfa: zif gohwiš
tad tew ja turr, ja tu to naudu no tahm ween griibi
maksajt? (Alt. 6 gohwiš.)

34. Weena flauzama gohros tewim wehl wairaf isdohd; jo bes ta sweesta, kas 20 rublu wehré irr, no winnas peena wehl 80 seerus warr taifcht, fo tu par 5 kapeekeem gabbalâ warri pahrdohd, un par so tessu tu arr wissu=masaki 2 rublus warri dabbuht: zif tapeh; pawiffam weena gohros isdohd? (Alt. 26 rublus.)

35. Kad tu tessu gribbi audsinaht, tad tewim waijaga trihs seemas to barroht, kameht tewim kahds labbums no ta buhs. Seema gan drihs 7 mehneschus peemums stahro un us mehnesi 30 deenas ja rehina: zif pohdu un mahrzimu tad audsinajams telfch par seemu apchd, ja winsch ifdeenas 7 mahrzimus barrikas dabbu? (Alt. 73 pohdus 10 mahrzimus.)

36. Un zif par 3 seemahm? (Alt. 220 pohdus 10 mahrz.)

37. Zif wesumu tas istaisa, kad wesumu us 30 pohdeem rehina? (Alt. 7 wes.; un wehl 10 $\frac{1}{2}$ pohds atleef.)

38. Kas weenu puhra=weetu gribb apfuhdohd, tam wissu=masak 3 lohpus waijaga turreht; weenam lahga-zettortneekam gan buhs 12 puhru weetas katra tihrumâ, un pufsi no tahm gan fuhdds gribbehs apseht: zif lohpus winnam tad waijaga turreht? (Alt. 18 lohpus.)

39. Bet kad winsch tiffai 12 lohpus turr un sawu tihrumu us pufsi gribb apfuhdohd: zif leels tad katrs tihrums warr buht? (Alt. 8 puhru weetas.)

40. Zettortneeks muishai if pahr neddelu weenu sirdsineeku us 5 deenahm dohd: zif deenas winsch tad par neddelu ar sirgu stahro? (Alt. 2 $\frac{1}{2}$ deemu.)

41. Zif deenas ar sirgu tas par wissu gabdu istaisa? (Alt. 130 deenas.)

42. Peh; liffumeem nu muishai us katru darba deenu, kas ar sirgu par neddelu tohp kalpota, diwi puhru weetas katra tihrumâ warr apseht: zif tad ar scha zettortneeka sirdsineeku warr isseht katra tihrumâ? (Alt. 5 puhru weetas.)

43. Pēc labībības pļauschanaš nu us puhra weetas 4 deenas tohp reškinatas. Kad nu teescham 5 puhrū weetas katrā tihrumā ar weenu tahdu zettortneeku apsehj, zif deenas tad waijaga par to pļauschānu tam cereškinah? (Atb. 20 deenas.)

44. Bet kad nu muišchas isšchjums nare tif leels un katrs zettortneeks tiffai 4 puhrū weetas katrā tihrumā dabbu noplaut, zif deenas tad par to waijaga reškinah? (Atb. 16 deenas.)

45. Widsemmē ikkatrs šaimineeks, kam 3 darba žilweki no wihrischkas un 3 no seerwischkas kahrtas irr, muišchai par šawu šemni, žaur wissu gabbu gan drihs 300 širdšineeku un kahjineeku deenas tohpā kalpo. Kad nu tahdā žemā 6 darba žilweki irr: zif deenas tad katram ja klausa par wissu gabbu? (Atb. 65 deenas.)

46. Zif tas istaifa par neddelu us katru žilweku? (Atb. 1½ deenu.)

47. Neddelai 6 darba deenas irr: zif deenas tad katram žilwekam preešch mahjas darbeem wehl paleek? (Atb. 4½ deenas.)

48. Bet pehž šikkunneem tahdā žemā arri tiffai 5 darba žilweki warr buht, un winneem šemehr par gabbu 300 deenas ja klausa: zif deenas tad us katru žilweku par gabbu nah? (Atb. 78 deenas.)

49. Un zif par neddelu us katru žilweku? (Atb. 1½ deenu.)

50. Šeksch neddelas nu 6 darba deenas irr: zif deenas tad katram žilwekam preešch mahjas darbeem paleek? (Atb. 4½ deenu.)

51. Zikkahrtigu dattu no šawa šaifa tahds šaimineeks tad parwissam muišchai klausa? (Atb. To zettortu dattu.)

52. Seenneekš us firgu firgu gribbeja pahrdohť; žitš, kas ar lohpeem us pahrdohťšanu tur bija, us to fazzija: Miiksim, brahli! Naudas man narv, bet es tevim dohťšu par tarou firgu 2 wehrťšus, kas katrs 26 rublu wehrťē, un 3 annus, katru no 5 rublu wehrťibas. Žit šehis tam par vixna firgu sohlja? (Atb. 67 rublus.)

53. Tas pirmais atfazzija: dohd' man labba' weenu wehrťšu un weenu annu masal, un peeleez' tai weeta 34 rublus, tad mehs gribbam andeleht. Žit vixsch par farou firgu prastija? (Atb. 70 rublus.)

54. Tas ohtre atbildeja: taros firgs tik dauds gan warr buht wehrťē, un es tevim arr 70 rublus dohťšu; bet naudas man narv: nemm' tad tohs 2 wehrťšus un es tevim wehl mannu jannu kaitohu dohťšu, kas arr 20 rublus maksja; to atlikkumu tu mannim gan isdohťi. Žit leels tad bija schis atlikkums? (Atb. 2 rubli.)

55. Tas firgu pahrdewejs fazzija: tas irr pahrdahť; tu gribbi par tarou kaitohu 20 rublus un tur tiffai 8 ahdas irr eekschā: žit tu tad katru ahdu rehfini? (Atb. 2½ rubli.)

56. Tu mannim weffetu annu par 5 rubteem gribbi pahrdohť. Katram annam 3 mahrzini tantu irr un mahrzinsch 40 kapeekus maksja; to ahdu tu arr 2½ rubli rehfini: žit dahrgu tu tad wiffu gallu no ta anna turri? (Atb. 1 rubli 30 kapeekus.)

57. Tu taf gluschi lehti to galku pahrdohđi; tahds auns taf wiff' masal' 1 pohdu un 6 mahrzinus swert: žit dahrgu tu tad weenu mahrzinu turri? (Atb. 5 kap.)

58. Tu effi slits meesneekš, kas ne proht rehfinahť. Par to naudu, par ko tu 1 pohdu galkas dohđi, es zittu wairak ne warrā pirkt, fā 25 mahrzinus maises: žit dahrgs tad weens mahrzinsch maises irr? (Atb. 4 kapeekus.)

59. Ja mehš nu ne warram kōhpā andeleht, tad mehš tal warram kōhpā djert. Dohd' to 200tu dalku no ta, ko tawš sirs maksā, un es to 20tu dalku no ta dohschu, ko weens auns maksā, tad mehš diwi puddules meddus-bšchreena warram pirkt. Zif tad weena puddule maksā? (Alt. 30 kapeekus.)

60. Tas ohts šazzija: es ne esnu nekahšs bšchreis; ar to 200tu dalku no ta, ko mans sirs maksā, es jau astotu dalku no puhra ausu warru pirkt, un ar to es šchodeen faru sirsu warru ehdinahst. Zif tad puhrs maksā? (Alt. 2 rubtus 80 kap.)

61. Weens darbincefs 14 leelus fuhdu wesumus par beenu warr iswest. Kad nu weenu puhra weetu ar 84 tahdeem wesumeem grihb apfuhdoht, zif ilgi tad tur weenam zilwekam wajjaga west? (Alt. 6 deenas.)

62. Kad nu 80 puhru weetas, katra ar 84 wesumeem grihb apfuhdoht: zif fuhdu wesumu tur wajjaga? (Alt. 6720 wesumu.)

63. Ja nu 40 fainincekem tee ja iswedd, zif wesumu tad ikweenam wajjaga iswest? (Alt. 168 wesumus.)

64. Zif deenas us šcheem 168 wesum. wajjaga rehkinahst, ja katra deenā 14 wes. tohp iswesti? (Alt. 12 deen.)

65. Zif puhru weetas ar šcheem 168 wesumeem warr apfuhdoht? (Alt. 2 puhru weetas.)

66. Kad semncefs 5 puhr. fuhdēs isfehj un no tecin bewinkahrtigus auglus atdabbu, un atkal 5 puhr. bes fuhdeem isfehj un tur feschahrtigus auglus dabbu: zif tam pawissam no winna tihroma nahjis? (Alt. 75 puhr.)

67. Zifkahrtigi augli tee irr, kad par wiisu kōhpā laišch to rehkeninu? (Alt. pufs astotkahrtigi augli.)

68. Kad rudsi irr noplauti, tad nahkuschā gadda eeksch tahm 5 puhru weetahm, tur fuhdi bija, meeschus fehj, prohti katra puhra weetā 1½ puhru; kad no taem un septitkahrtigus auglus dabbu, zif meeschu tad pawissam fainincekam winna flehti buhs? (Alt. 42 puhr.)

69. Us tahm peezahm puhru weetahm bes fuhdeen faimineeks auſas sehj, prohri us kattru puhra weetu $2\frac{1}{2}$ puhruſ auſu, un no tahm nahf zettortkahrtigi auqli: zif auſu tad pawiffam faimineeks buhs iskuhlis? (Utb. 45 puhruſ.)

70. Muhsu widdu daschdeen no weena weesuma rubsu $1\frac{1}{2}$ puhri isnahf. Kad nu kahds faimineeks 75 puhruſ irr iskuhlis, zif wesumi tad winnam bija? (Utb. 50 wesumi.)

71. Kad no weena wesuma meeschu diri puhri isnahf: zif wesumi tad wajjaga, ja 42 puhruſ grihb dabbuht? (Utb. 21 wesumi.)

72. Kad no weena wesuma auſu $2\frac{1}{2}$ puhru dabbu: zif wesumi tad wajjadsetu buht, ja 45 puhruſ grihb dabbuht? (Utb. 18 wesumi.)

73. Kad nu kahda mahja 89 wesumi falinu un wehl 23 wesumi seena irr, un kad us wiſtu seemu par barribu un pakaisu, us kattru lohpu un sirgu 7 wesumi tohp rehfinati: zif lohpu un sirgu kohpa schi mahja tad warr turreht? (Utb. 16 gabbalus.)

74. Semneeks wehrri gribbeja pahrhoht un 27 rublus par to prassija. Weefneeks fazzija: tif dauds es tewim ne warru doht; je tas wehris tiftai 10 pohduſ swerr un weens mahzinsch gallas taggad 11 fay. makfa. Ta ahda arr wairak ne makfa, ka 7 rublus ween: zif leets mans labbums tad buhtu, ja es tewim tif dauds dohtu, ka tu prassi? (Utb. 2 rubli.)

75. Bet semneeks atbilbeja: galla taggad 12 fay. mahzina makfa un ta ahda arr gan 8 rublu wehrte stahw: zif tas pawiffam istaisa? (Utb. 32 rublus.)

76. Tas wehris tiffe nokauts un dewe $9\frac{1}{2}$ pohdu gallas un 15 mahzinus tauku. Ta galla par 11 fay., tauki par 40 fay. mahzina un ta ahda par 8 rubleem tiffe pahrhohta: zif nu tas wehris wehrte bija? (Utb. 34 rubl. 90 fay.)

77. Zif meesneeks nu buhtu pelnījīs, ja wīnsch semneefam tif daudj buhtu dewīs, kā tad prašija? (Atb. 7 rublūs 90 kap.)

78. Du semneeks us meesneeku šazija: woi tu nu sunni, draugs, ka es šohlā esnu mahzjices rehkinahť? Zo par to pusti no tahs naudas, ko es taggad esnu pelnījīs, es šewim 5 mahzjinūs wīssu labaka tabaka pīrku. Zif tad mahzjinšch mašfa? (Atb. 79 kapeekūs.)

79. Pēc tahs pusses, kas man pahri paleef, es wehl 2 rublūs un 5 kapeekūs peceleku, un tad es manim 3 iskaptīs warru pīrt: zif tad iskaptīs mašfa? (Atb. 2 rublūs.)

80. Šohs 2 rublūs un 5 kapeekūs es no ta esnu pelnījīs, ka es wakas laifā pīkawas-kimenes esnu lašjīs, un no tahm es 5 šohpus pahrdewu. Zif šohps tad mašfaja? (Atb. 41 kap.)

81. Pehj liškumeem ir isrehkinahťs, ka us iskulščhanu no weena leela wešuma, kas 6 pehdas augstumā, garrumā un plattumā turr, 9 šundas eet, un ka gan drihs no katras puhra weetas 4 tahdi wešumi isnahť. Zif deenu tad wajjaga rehkinahť par iskulščhanu us weenu puhra weetu? (Atb. 3 deenas. — Us deenu 12 darba šundas tohp rehkinatas.)

82. Kad nu weens zeems katrā tihrumā 4 puhrū weetas nopļauj: zif deenu tad par to kulščhanas darbu wajjaga rehkinahť? (Atb. 24 deenas.)

83. Det kad nu kahds zeems 5 puhrū weetas katrā tihrumā nopļauj; zif deenu tad par to iskulščhanu wajjaga rehkinahť? (Atb. 30 deenas.)

84. Zif deenas tad buhs pecrehkinahť par iskulščhanu weenam masam šaimineefam, kas tikkai 3 puhrū weetas katrā tihrumā nopļauj? (Atb. 18 deenas.)

85. Kad, kulsoht, no weena wešuma 1½ puhrūs rudsu dabbu: zif tad nahks no wešelas rihjas, kur 8 wešumi ir ešehrti? (Atb. 14 puhrū.)

86. Kad no weenas puhra weetas, kur puhrs ir isfehts, 4 wesumus un no katra wesuma 14 puhrus dabu: ziffahrtigi augli tee buhs? (Atb. 7 fahrtigi augli.)

87. Zuhš sunat, ka us weena icela wesuma iskulšchanu 9 stundas tohp rehkinatas un ka kulšchanas naktš pehž likumeem par 6 darbastundahm jeb pušš-deenu tohp rehkinata. Kad nu katrā nakti 8 tahdus leelus wesumus gribb iskult: zif kuhleju tad pehž likumeem us to wajaga? (Atb. 12 kuhleju.)

88. Zif kuhleju tad wajaga us weenu leelu wesumu no 6 pehdahm augstumā, garrumā un plattumā? (Atb. 14 kuhleja, tas ir: 3 kuhleju us 2 wesumeem.)

89. Weens šaimneekš muišchai bija parradā 3 puhrus rubsu un 4 puhrus meeschu; un tai laikā puhrs rubsu 5 rublus un puhrs meeschu 4 rublus maksaja. Kad winnam nu no šchahm labibahm ne kas nar: zif puhru ausu winnam gan wajadjehs doht, kad winsch šawu parradu ar ausahm ween gribb lihdsnagt, un kad puhrs ausu 3 rublus maksā? (Atb. 10 puhrus un 1 šefu.)

90. Us leelu žilweku par mehneschu ušturtu puff-puhru rubsu un us behrnu puffē tif daudš rehkina, kad nu šahdā mahjā 6 leeli žilweki un 8 behrni dšchwo: zif šcheeta tad wajaga par mehnesi un zif par gaddu? (Atb. Par mehnesi 5 puhru rubsu un par gaddu 60 puhru.)

91. Bet tam mahjas šaimneekam tikkai 52 puhri ir: zif winnam wehl truhšē? (Atb. 8 puhri.)

92. Kad winsch nu tohs gribb pelniht, un kad muišcha par 3 peerweštahm affiu afiniu 2 puhrus rubsu dohd: zif affu winnam tad wajaga peerwešt, ja winsch tif rubsu, kā winnam truhšt, gribb pelniht? (Atb. 12 affis afiniu.)

93. Weens labs štrahoneekš par deenu puff-affi peerwehd: zif deenas winnam tad us to 12 affu peerwešchanu iscees? (Atb. 24 deenas.)

94. Kecnš puhrš rudšu nu 6 rublus maksja: zif naudas tad par katru darba deemu warr rehlinacht? (Alt. 2 rublus.)

95. Kad tu kumnelu gribbi audsinacht, tad tew to 3 gaddus wajjaga barroht, kamehr tu winnu warrri eejubht; katra mehnesi winsch puß-puhru ausu apchd: zif tas us 3 gaddeem istaisa? (Alt. 18 puhrus.)

96. Schahs aufas tu buhtu warrejis pahrdcht: zif tu buhtu dabbujis naudas, ja puhrš 3½ rubli maksja? (Alt. 63 rublus.)

97. Tee liffkumi par magasihneem 1800tā gaddā eefahzchs un nu 20 gaddus pastahweja. Kad nu kahdā walstl irr 20 fainineeki un ikweens no teem par gaddu 1½ puhru rudšu, ½ puhru meeschu un ¼ puhru ausu dohd: zif nu tee wißi itgads magasihne eeleek, un zif tas pawiffam lihds schim istaisa, ja wißu ristigi salassja? (Alt. Par gaddu wißi 20 fainineeki dohd 15 puhrus rudšu, 10 puhrus meeschu un 10 puhrus ausu; un pawiffam lihds schim nodeme 600 puhrus rudšu, 200 puhrus meeschu un 200 puhrus ausu.)

98. No magasihnes tikkai us pußi to labbibu warr isdoht: zif tad katrs fainineekš warretu dabbuht? (Alt. 15 puhrus rudšu, 5 puhrus meeschu un 5 puhrus ausu.)

99. Kad nu us katru puhru, fo no magasihnes aisenem, 1 festals ja dohd wirsi par augteem: zif tahdi augli istaißhs us 420 puhtreem? (Alt. 70 puhrus.)

100. No schecm augteem 4 nabbagi tohp ueturreti un ikkats 6 puhrus par gaddu dabbu. Tas atliffkums tohp pahrdchts, par 6 rubleem puhrš: zif naudas tas istaisa? (Alt. 276 rublus.)

101. Par scho naudu meeschus gribb pirkt, zif puhrus tad warr dabbuht, kad puhrš maksja 4 rublus? (Alt. 69 puhrus.)

111. Kad nu, weenu mahrzinu linnu farwehropoh, 6 deenas, un weenu mahrzinu paffutu wehropoh, 2 deenas isect: zif deenu tad waijadjehs strahdabt us to 20 mahrzinu linnu un to 60 mahrzinu paffuta farwehropschanu? (Utb. 240 deenas.)

112. Kad schi meita nu eefsch 240 deenahin 60 rublus irr pelnijusi: zif tad par deenu winnas pelumns buhs? (Utb. 25 kapeeki.)

113. Kad schahs 240 deenas par mehnescheem grihbetu taifht: zif tahs buhtu, kad us mehneh 30 deenas rehkina? (Utb. 8 mehneschi.)

114. Kad weens zilweks par gaddu 6 puhrus rubsu apchd: zif tad schi meita wehropschanas laika buhs apchdusi? (Utb. 4 puhrus rubsu.)

115. Winna nu schohs 4 puhrus, par 6 rubleem puhru, un 1 puhru meeschu par 5 rubleem bij pirkufi, ka winna par scho laiku warretu dschwoht: zif winnai tad wehl pahri palizzihs no teem 60 rubleem un 70 kapeeem? (Utb. 31 rubli 70 kapeeki.)

116. Wita 3 reises par gaddu tohp zirpta un kafra reise winna 1 mahrzinu willu dohd: zif tad par gaddu no 6 aitam nahks? (Utb. 18 mahrzini.)

117. No weena mahrzina willu 17 ohlektis wadmala isnahk: zif tad buhs no 18 mahrzineem? (Utb. 27 ohlektis.)

118. Kad terwin nu drehbēs par gaddu 9 ohlefschu wadmala waijaga: zif aitas tad tero ja turr? (Utb. 2 aitas.)

119. Kad kahdam saimineekam pehz farou lauschu apgehrba ifgads 54 ohlefschu waijaga: zif aitas winnam tpehz ja turr? (Utb. 12 aitas.)

120. Weens weffels balders taggad us 126 kapeeem fudraba naudas tohp rehkinahs: zif tad 18 balderi buhs Kreeru fudraba nauda? (Utb. 22 rubli 68 kapeeki fudr. naudas.)

121. Kad nu weens fudraba rublis 4 rublus fuppura naudas maksa: zif tad schie 22 rubli 68 kap. buhs? (Alt. 90 rubli 72 kapeeki fupp. naudas.)

122. Zif pehz to mehru weens weffels balders fuppura naudâ istaisa? (Alt. 5 rublus 4 kap. fupp. n.)

123. Kad puhrs rubsu $1\frac{1}{2}$ balderi maksa un es to ar fudraba rubleem gribbu lihdsmaht: zif man tad waijaga doht? (Alt. 1 rubli 89 kap. fudraba naudas.)

124. Bet kad es scho naudû ar fuppura jeb papihra naudas gribbu maksaht: zif man tad waijaga doht? (Alt. 7 rublus 56 kapekus.)

125. Kad laste rubsu 56 balderus maksa: zif tas istaisihš fudraba rublôs? (Alt. 70 rubli 56 kap. fubr. n.)

126. Zif tad weens puhrs eefsch fudraba rubleem maksa? (Alt. 1 rubli 56 $\frac{1}{2}$ kap.)

127. Kad laste nu 70 rublus 56 kap. fubr. naudas maksa: zif dahrgs tad puhrs papihra nauda stahwchš? (Alt. 6 rublus 27 $\frac{1}{2}$ kap.)

128. Weens zilweks 1 berkowiya tabaku par 150 rubleem pirš un to atkal pahrdohb, par 50 kapekeem mahrzianu: zif winsch pee ta pelnijis? (Alt. 50 rublus.)

129. Zahnis ar feenu us pilsfahru brauze: no ta wianam pascham peederreja 47 gribstes; Jurram 30 gribstes; Pehteram 43 gribstes. Wissu to feenu winsch pahrdewe par 7 rubleem 20 kapekeem fudraba naudas; zif latrs eefsch papihra naudas no ta dabuja, ja fudraba rublis us 4 rubleem papihra naudas stahweja? (Alt. Zahnis II rubl. 28 kap.; Jurris 7 rubl. 20 kap.; Pehters 10 rubl. 32 kap.)

130. Rohpmans par lasti rubsu 54 balderus gribb doht; balders maksa 5 rublus: zif man tad par 2 tschetwertem eefsch papihra naudas waijaga dabuhst? (Alt. 36 rublus.)

131. Weens tšhetwerifs ausu 1½ rubli pap. naudas maksa, zif rublu sudraba naudas tad laste maksa, ja 4 rubli pap. naudas us 1 sudraba rubli tohp rehtinati? (Utb. 60 rublus sudr. naudas.)

132. Trim meitabin 2 pohdi dšhju bija, ko winni kohpā likte aust. Trihnei bija 8 mahrziai; Marriai 14 mahrziai; Katschai 18 mahrziai. Tu winnas dabuja parvissam 100 ohlektis: zif katrai peederreja? (Utb. Trihnei 20 ohl., Marriai 35 ohl., Katschai 45 ohlektis.)

133. Pehteram bij 3 rubli un Jahnam 5 rubli sudraba naudas; par to winni wehrti pirke un us kaušcham barroja. Ta galla swehre 20 pohdus un 10 mahrziaus. Par katru mahrziau winni 12 kapekus dabuja un to ahdu winni par 8 rubleem pahrdewe: zif katrs no winneem dabuja? (Utb. Pehteris dabuja 21 rubl. 45 kap., Jahnis 35 rubl. 75 kap.)

134. Kad winni to wehrti pirke, tad sudraba rublis 4 rublus un 5 kapekus kuppura naudas maksaja: zif lecls tad katra labbums bija? (Utb. Pehtera labbums 9 rubli 30 kap. un Jahna 15 rubli 50 kap.)

135. Weena garniza ausu 5 kapekus sudraba naudas maksa: zif tad par lasti ja maksa? (Utb. 64 rublus sudr. naudas.)

136. Weena grihste scena maksa 30 kuppura kapekus: zif tu tad par 6 weseemeem dabusi, ja katra weseumā 30 grihstes irr. (Utb. 54 rublus.)

Ohtrais pcelikums.

No naudas, swarreem, mehreem, skaitsem.

I. N a u d a.

Rectou nauda, kas pee mums irr geldiga, irr:
rublisk, tas turr 100 kapeckus, jeb 10 grivnus; un
grivnisk turr 10 kapeckus.

Es nu wehl irr ja peemim, par sudraba=rublem un
par kuppura= jeb papihra=naudas rublem, la tee samā
wehrtē ne stahw lihds: sudraba rublisk daschdeen stahw us
4 rublem kuppura= jeb papihra=naudas, bet briescham
taggad tur arr wehl kahbus 20 kapeckus, woi wairak woi
masak, nositt. — (Zitti sudraba grivni arr irraid no 20 kap.;
un 2 kapecku gabdatus daschdeen par grascheem nosanzam.)

La wezza nauda, kas nu wairē pee mums ne geld, bija:
dalderē; tas turr 4 ehrtē jeb 16 pimverus, jeb
40 mahrfas, jeb 80 wehrdinus;
ohrtē turr 4 pimverus, jeb 10 mahrf., jeb 20 wehrd.;
pimveris turr 2½ mahrfu, jeb 5 wehrdinus;
mahrfu turr 2 wehrdinus.

Dalderē taggad daschdeen tohp rehtinahtē us 5 rublem
kuppura naudas; ohrtē us 120 kapeckem; pimveris us
30 kap.; mahrfu us 12 kap.; un wehrdinisch us 6 kap.

Peeemina. Meks tē wikus rehtinins, tur ar naudu ja
rehtina, ne vch; rublem un kapeckem ween essam nosajal-
jusch, bet zittus arr vch; wezzas naudas. Tas taveh; irr
notizis, la wehl briescham vch; tabdas naudas pee vch-
schanas un rabrdohschanas rehtina; un la rehtinaschans
ar rublem un kapeckem gluschi lebta irr, bet ar dalde-
reem, ehrtēm u. t. i. pr, jau la til weegla nam; tad
lai ar to arr lauschabē!

II. S w a r r i.

Schre pee mums tahdi irr eerasti:

birkawē weik 20 pohdus jeb 400 mahrzinus;
pohdē weik 20 mahrzinus. Mahrzinu wehl dalla
ecksch 4 wecrendelehrn jeb 32 lohtēm.

Skreen=swarri: berkowizē turr 10 pudus; pudē
turr 40 mahrzinus jeb 2 pohdus.

III. M e h r i.

1. Rabbibaß mehri, kaß pre mumß eeraßti:

puhrß turr 3 feceluß jeb 6 feczinuß, fo art par
 festaleem noßauß, jeb 27 kannuß, jeb 54 stohpuß;
 fecßß turr 2 feczinuß, jeb 9 kannuß, jeb 18 stohpuß;
 feczinßsch jeb festalß turr 4½ kannuß jeb 9 stohp.;
 kannu turr 2 stohpuß.

Zittuß wectuß art mehri peßß mußzahni, un mußza irr
 lißß 2 pubreem.

Laßte irr 45 puhri rudsu;

48 — meeßchu un kweeßcha;

60 — außu un eeßalu.

Kreem rabbibaß-mehri:

tßchtwertß turr 8 tßchtwerißuß jeb 64 garnißß;
 un tßchtweriß turr 8 garnißß.

Weenß tßchtwertß irr til daußß lä 3 puhri peßß mußsu
 mehra.

2. Brandawihuaß un alluß-mehri:

wachtiß brandawihua turr 12 webr. jeb 120 stohp.;
 webra irr lißß 10 stohpeem.

Mußza alluß turr 90 stohpuß.

3. Garruma-mehri:

aßß turr 3 ohlektiß jeb 6 peßdaß;

ohlektiß turr 2 peßdaß, un 4 fohrteluß;

peßda turr 12 tußuß.

Zuhße femmeß irr drißß gau 7 werßeß; un wecna
 werße 600 affiß turr.

4. Raifa-mehri:

gadß turr 12 mehneßchuß, jeb 52 neßdel., jeb 365 been.;

mehneßß fohp rechlnahtß uß 4 neßdel., un uß 30 been.;

neßdela turr 7 beenuß; beena 24 stundaß; stunda

60 minuteß.

IV. Skaitti jeb peßß gabbaleem skaitamaß leetaß.

Scholliß (jeb kappu) turr 2 kabluß, jeb 5 dutfchuß,

jeb 60 gabbaluß;

kablß irr 30 gabbali; un dußziß 12 gabbali.